

សហគមន៍ប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍

ការស្វែងយល់ពី
ធម្មនុញ្ញរបស់អាស៊ាន និងផែនការលំអិត
ស្តីពី

សហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន(AEC)

ប្រភពឯកសារ៖ <http://asianfarmers.org>

ការរៀបចំយល់ពីធម្មនុញ្ញរបស់អាស៊ាន និងផែនការលំអិតស្តីពី សមាគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន (AEC)

សេចក្តីផ្តើម

សមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍ (អាស៊ាន) គឺជាអង្គការក្នុងតំបន់មួយដែលមានប្រទេសចំនួន១០ នៅក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ដូចជា ប្រ៊ុយណេ ដារូសាឡីម, កម្ពុជា, ឥណ្ឌូនេស៊ី, សាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិប្បតេយ្យប្រជាមានិតឡាវ, ម៉ាឡេស៊ី, ភូមា, ហ្វីលីពីន, ថៃ, សិង្ហបុរី, និងវៀតណាម ។ សមាគមនេះត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅថ្ងៃទី ៨ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៦៧ ក្នុងគោលបំណងបង្កើនល្បឿន នៃការលូតលាស់សេដ្ឋកិច្ច, ការវិវឌ្ឍសង្គមជាតិ, និងការអភិវឌ្ឍវប្បធម៌ និងជម្រុញសន្តិភាព និងស្ថេរភាពនៅក្នុងតំបន់ ។

តារាងទី ១

សមាជិកអាស៊ាន និងកាលបរិច្ឆេទនៃការចូល ជាសមាជិក

ប្រ៊ុយណេ ដារូសាឡីម	៨ មករា ១៩៨៤
កម្ពុជា	៣០ មេសា ១៩៩៩
ឥណ្ឌូនេស៊ី	៨ សីហា ១៩៦៧
សាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិប្បតេយ្យប្រជាមានិតឡាវ	២៣ កក្កដា ១៩៩៧
ម៉ាឡេស៊ី	៨ សីហា ១៩៦៧
ភូមា	២៣ កក្កដា ១៩៩៧
ហ្វីលីពីន	៨ សីហា ១៩៦៧
សិង្ហបុរី	៨ សីហា ១៩៦៧
ថៃ	៨ សីហា ១៩៦៧
វៀតណាម	២៨ កក្កដា ១៩៩៥

រយៈពេលជាង៤០ឆ្នាំ នៃការបង្កើតសមាគមនេះឡើង អាស៊ានបានធ្វើសច្ចាប័នលើសេចក្តីប្រកាស និងសេចក្តីថ្លែងការណ៍ ជាច្រើនដែលតំណាងឱ្យឧត្តមគតិ និងកិច្ចព្រមព្រៀងរបស់សមាគម ។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី អាស៊ានត្រូវបានរិះគន់យ៉ាងខ្លាំងចំពោះការវិវឌ្ឍយឺតយ៉ាវរបស់ខ្លួន និងចំពោះការបរាជ័យរបស់ខ្លួននៅក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាវិវាទ ដូចជាសិទ្ធិមនុស្សជាដើម ។ វាត្រូវបានគេស្គាល់ថាជា "មធ្យោបាយរបស់អាស៊ាន" ឬ ការបង្កើតឡើងនូវនយោបាយការទូតដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃការមិនជ្រៀតជ្រែក ការប្រឹក្សាពិគ្រោះយោបល់ និងការស្របគតិគ្នាជាទូទៅ ។

ទោះបីជាមានការរិះគន់មួយផ្នែកក្តី ប៉ុន្តែការងារសំខាន់ជាងនេះទៅទៀតនោះគឺធ្វើឱ្យសមាគមអាស៊ានកាន់តែមានថាមពល គឺសមាគមបានដាក់ចេញនូវគម្រោងប្រកបដោយមហិច្ឆតាជាច្រើនទៀតនៅក្នុងអំឡុងពេល១០ឆ្នាំ ចុងក្រោយនេះ ។

នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៧ ទស្សនវិស័យរបស់អាស៊ាន សម្រាប់ឆ្នាំ២០២០ ត្រូវបានអនុម័តឡើងដោយកំណត់គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់សមាគម ហើយនិងអំពាវនាវ ឱ្យមានការសហការរវាងសមាជិកឆ្ពោះទៅរកការបង្កើត "សហគមន៍សង្គមជាតិ ដែលពោរពេញដោយការយកចិត្តទុកដាក់" ។ ការងារនេះបានត្រួតត្រាយផ្លូវសម្រាប់ផែនការសកម្មភាពជាបន្តបន្ទាប់ ដើម្បីចាប់ផ្តើមធ្វើការឆ្ពោះទៅរកទស្សនវិស័យដែលបានកំណត់នៅក្នុងទស្សនវិស័យរបស់អាស៊ានសម្រាប់ឆ្នាំ២០២០ ។ ផែនការសកម្មភាពទាំងនេះ បានកំណត់នូវគោលនយោបាយជាក់លាក់ និងគម្រោងដែលសមាជិកអាស៊ាននឹងអនុវត្ត ដើម្បីកំណត់គោលដៅនៃកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ និងសហគមន៍ ។ ផែនការសកម្មភាពនេះ មានរយៈពេល៦ឆ្នាំ ហើយត្រូវបានត្រួតពិនិត្យរៀងរាល់៣ឆ្នាំម្តង ។ ផែនការដំបូងនៃផែនការសកម្មភាពនោះ គឺផែនការសកម្មភាពហាណូយដែលបានអនុវត្តចាប់ពី ឆ្នាំ១៩៩៨ ដល់ឆ្នាំ២០០៤ ។ ផែនការបច្ចុប្បន្ន គឺកម្មវិធីសកម្មភាពរៀងថ្ងៃ (VAP) ដែលអនុវត្តចាប់ពីឆ្នាំ២០០៤ ដល់ ឆ្នាំ២០១០ ។

នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចប្រជុំកំពូលលើកទី៩ នៅកោះបាលី ប្រទេសឥណ្ឌូនេស៊ីកាលពីខែតុលា ឆ្នាំ២០០៣ ថ្នាក់ដឹកនាំរបស់អាស៊ានបានចុះហត្ថលេខាលើសេចក្តីថ្លែងការណ៍នៃសន្ធិសញ្ញា II របស់អាស៊ាន (នៃសន្ធិសញ្ញា II កោះបាលី) ។ នៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ ថ្នាក់ដឹកនាំបានបញ្ជាក់នូវកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដើម្បីបង្កើតសហគមន៍អាស៊ាន និងកំណត់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការសន្តិសុខ និងនយោបាយ, កិច្ចសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការវប្បធម៌សង្គមដែលជាចំណុចស្នូលទាំងបីរបស់អាស៊ាន ។ កិច្ចព្រមព្រៀងនោះ បានបង្កើតសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន (AEC) និងសហគមន៍សន្តិសុខរបស់អាស៊ាន (ASC) និងសហគមន៍វប្បធម៌សង្គមរបស់អាស៊ាន (ASCC) ។

នៅថ្ងៃទី២០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចប្រជុំកំពូលលើកទី១០ នៅទីក្រុងសាម៉ាហ្គាពួរ ថ្នាក់ដឹកនាំរបស់អាស៊ានបានចុះហត្ថលេខាលើធម្មនុញ្ញរបស់ អាស៊ាន និងផែនការសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន (AEC) ។ ការចុះហត្ថលេខាលើឯកសារទាំងពីរ គឺជាសញ្ញានៃការរៀបចំផ្លូវការថែមទៀតសម្រាប់សមាគមនេះ ហើយដែលគេហៅថាជាច្បាប់មូលដ្ឋានរបស់អាស៊ាន ។

ធម្មនុញ្ញរបស់អាស៊ានបានក្លាយទៅជាអង្គការប្រចាំតំបន់ដែលដូចជាដ្ឋធម្មនុញ្ញសម្រាប់ប្រទេសដែរ ។ វាតំណាងឱ្យគោលការណ៍ និងគោលដៅមូលដ្ឋានរបស់អង្គការ ហើយបានកំណត់រចនាសម្ព័ន្ធ និងទ្រង់ទ្រាយនៃសមាជិកភាព និងអភិបាលកិច្ចរបស់ខ្លួន ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ផែនការសេដ្ឋកិច្ចរបស់សហគមន៍អាស៊ាន (AEC) ហាក់ដូចជាផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍រយៈពេលវែងរបស់ប្រទេសដែលដាក់ចេញនូវគោលការណ៍ និងគម្រោងដែលនឹងត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុងរយៈពេលដែលកំណត់នៅក្នុងអាស៊ាន ផែនការសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន (AEC) គឺជាផែនការមួយក្នុងចំណោមផែនការទាំងបីដែលនឹងត្រូវប្រើដើម្បីប្រតិបត្តិក្នុងសហគមន៍អាស៊ាន ។ ផែនការពីរ ផ្សេងទៀត គឺសហគមន៍សន្តិសុខនយោបាយ និងផែនការសហគមន៍វប្បធម៌សង្គមដែលនៅកំពុងស្ថិតក្នុងដំណើរការបង្កើតជារូបមន្តនៅឡើយ ។

តើអ្វីទៅជាធម្មនុញ្ញរបស់អាស៊ាន ?

ធម្មនុញ្ញរបស់អាស៊ានគឺជាកិច្ចព្រមព្រៀង ដើម្បីបង្កើតក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ និងរដ្ឋធម្មនុញ្ញសម្រាប់អាស៊ាន ។ វាមានបីជំពូកដែលរួមមាន៥៥មាត្រា និង៤ឧបសម្ព័ន្ធ ។ រចនាសម្ព័ន្ធ និងបទបញ្ញត្តិសំខាន់នៃធម្មនុញ្ញ គឺបានសង្ខេបនៅក្នុងតារាង២ ។ នៅខណៈពេលដែលវាត្រូវបានចុះហត្ថលេខាដោយថ្នាក់ដឹកនាំរបស់អាស៊ាន ធម្មនុញ្ញនេះត្រូវបានធ្វើសច្ចាប័នដោយប្រទេសជាសមាជិកនីមួយៗ ដោយយោងទៅលើដំណើរការនៃការធ្វើសច្ចាប័ន និងច្បាប់របស់ប្រទេសនីមួយៗ ។

ធម្មនុញ្ញបានកំណត់នូវឥស្សរជនស្របច្បាប់សម្រាប់អាស៊ាន ។ ធម្មនុញ្ញបានរៀបរយកិច្ចព្រមព្រៀង និងសេចក្តីថ្លែងការណ៍កាលពីអតីតកាលជាច្រើនរបស់អាស៊ាន, បញ្ជាក់នូវគោលនយោបាយរយៈពេលវែងរបស់សហគមន៍ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការការប្រឹក្សាពិគ្រោះយោបល់ និងការស្របមតិគ្នាជាទូទៅ និងរាប់បញ្ចូលទាំងគោលដៅជាក់លាក់របស់សហគមន៍អាស៊ានបូកបីដែលបានកំណត់កាលពីដំបូង ។ វាបានកំណត់ការបង្កើតទំនាក់ទំនងខាងក្រៅរបស់សហគមន៍នោះ ហើយនិងរបៀបដែលវាភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងជាមួយអង្គការសហប្រជាជាតិ និងអង្គការអន្តរជាតិដទៃទៀត ។

មួយផ្នែកនៃធម្មនុញ្ញគឺ ដើម្បីបញ្ជាក់នូវការរៀបចំនូវប្រតិបត្តិការណ៍ផ្ទាល់របស់អាស៊ាន ការកំណត់គោលដៅ និងគោលនយោបាយ និងទំនាក់ទំនងរវាងសមាជិករបស់ខ្លួន ។ វាបញ្ជាក់នូវបញ្ហានៃសមាជិកភាព និងរបៀបចំតួនាទី និងទំនួលខុសត្រូវរបស់អង្គការផ្សេងៗរបស់អាស៊ាន ។ វាបានបង្កើតនូវការិយាល័យថ្មីមួយរបស់អាស៊ានដែលមាន ដូចខាងក្រោម ៖

- ក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលអាស៊ានដែលមានរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការបរទេសរបស់អាស៊ានដោយមានកិច្ចប្រជុំពីរដង ក្នុងមួយឆ្នាំ
- ក្រុមប្រឹក្សាសហគមន៍អាស៊ាន ៖ ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខនយោបាយអាស៊ាន, ក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន និងក្រុមប្រឹក្សាវប្បធម៌សង្គមអាស៊ាន
- អ្នកតំណាងគណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍ប្រចាំអាស៊ានដែលមានបេក្ខជនតែងតាំងជាសមាជិកនៅក្នុងជួរឯកអគ្គរដ្ឋទូតដែលមានមូលដ្ឋាននៅក្នុងលេខាធិការដ្ឋានរបស់អាស៊ាននៅក្នុងទីក្រុងហ្សាកាតា ហើយ
- ស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សរបស់អាស៊ាន ផ្នែកដែលពាក់ព័ន្ធដែលត្រូវកំណត់ដោយកិច្ចប្រជុំរបស់រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសរបស់អាស៊ាន

ការផ្លាស់ប្តូរក៏ត្រូវបានធ្វើឡើងចំពោះស្ថាប័នមួយចំនួនរបស់អាស៊ានដូចជា ៖

- ការប្រារព្ធកិច្ចប្រជុំកំពូលពីរដងក្នុងមួយឆ្នាំរបស់អាស៊ានដូចទៅប្រារព្ធតែម្តងក្នុងមួយឆ្នាំវិញ
- វានឹងមានបេក្ខជនប្រធានតែម្នាក់គត់សម្រាប់ស្ថាប័នជាន់ខ្ពស់របស់អាស៊ាន មានន័យថា ប្រទេសដែលធ្វើជាប្រធានអង្គប្រជុំរបស់អាស៊ានសម្រាប់ឆ្នាំណាមួយ នឹងកាន់តំណែងប្រធានរបស់ស្ថាប័នផ្លូវការភាគច្រើនរបស់អាស៊ាន ហើយ
- ការកំណត់ឡើងវិញ និងការពង្រឹងតួនាទីរបស់អគ្គលេខាធិការ និងលេខាធិការដ្ឋានរបស់អាស៊ាន ។

តារាង ២

តារាងណែនាំទៅកាន់ធម្មនុញ្ញរបស់អាស៊ាន

ធម្មនុញ្ញ	ចំណងជើង	បទបញ្ញត្តិសំខាន់ៗ
	បុព្វកថា	បុព្វកថាគឺជាសេចក្តីថ្លែងដំបូងដែលពន្យល់មូលហេតុចំពោះការអនុម័តធម្មនុញ្ញ និងគោលបំណងសំខាន់ៗដែលនឹងមាននៅក្នុងនោះ ។ ចំណុចសំខាន់ៗនៅក្នុងធម្មនុញ្ញគឺជាសេចក្តីសន្និដ្ឋាន “អំពីការរំពឹង និងការការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន” ។
I	គោលបំណង និងគោលការណ៍	មានគោលបំណងចំនួន១៥ របស់អាស៊ាន ដោយរួមទាំងការបង្កើនទីផ្សារ និងមូលដ្ឋានផលិតកម្មតែមួយ និងការផ្សព្វផ្សាយអត្តសញ្ញាណអាស៊ាន ។ ធម្មនុញ្ញនេះមានគោលការណ៍ចំនួន ១៤ ដោយវាមាននៅក្នុងសេចក្តីថ្លែងការណ៍ និងកិច្ចព្រមព្រៀង ។

II	ឥស្សរជនស្របច្បាប់	ធម្មនុញ្ញបានផ្តល់អំណាចទៅឱ្យឥស្សរជនស្របច្បាប់ប្រចាំនៅក្នុងអាស៊ាន
III	សមាជិកភាព	ធម្មនុញ្ញនេះបានកំណត់សមាជិកភាពរបស់អាស៊ាន សិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់សមាជិក និងរបៀបនៃការទទួលសមាជិកថ្មី ។
IV	អង្គការ	ជំពូកទី IV បានកំណត់ស្ថាប័នផ្លូវការផ្សេងៗគ្នារបស់អាស៊ាន និងកំណត់រចនាសម្ព័ន្ធ និងតួនាទីរបស់ស្ថាប័នទាំងនោះ ស្ថាប័នថ្មីៗត្រូវបានកំណត់អណត្តិទៅតាមក្រុមប្រឹក្សាសម្របសម្រួលរបស់អាស៊ាន ក្រុមប្រឹក្សាសហគមន៍របស់អាស៊ាន និងអ្នកតំណាងគណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍ប្រចាំនៅអាស៊ាន និងស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សរបស់អាស៊ាន ។
V	អង្គភាពពាក់ព័ន្ធនឹងអាស៊ាន	ជំពូកនេះបានកំណត់អង្គភាពដែលមានការពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គការ និងកំណត់អណត្តិសម្រាប់អ្នកតំណាងគណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍ដើម្បីផ្តល់បញ្ញត្តិទៅលើក្រមនីតិវិធី និងលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយវា ។
VI	អភ័យឯកសិទ្ធិ និងបុព្វសិទ្ធិ	ជំពូកនេះបានផ្តល់អភ័យឯកសិទ្ធិ និងបុព្វសិទ្ធិទៅឱ្យអាស៊ានក្នុងករណីចាំបាច់សម្រាប់ការអនុវត្តតួនាទីរបស់ខ្លួន ។ អភ័យឯកសិទ្ធិ និងបុព្វសិទ្ធិមាននៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងដាច់ដោយឡែកពីគ្នារបស់អាស៊ាន ។
VII	ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត	ជំពូកនេះបានបញ្ជាក់បន្ថែមទៀតនូវការប្រឹក្សា និងការយល់ស្របគ្នាដែលជាតំរូវឱ្យដំឡើងនៅក្នុងការធ្វើការសម្រេចចិត្ត ។
VIII	ការដោះស្រាយវិវាទ	គោលការណ៍ទូទៅទៅបានអំពាវនាវឱ្យមានការពិគ្រោះយោបល់គ្នា និងការចរចានៅក្នុងការដោះស្រាយវិវាទ ។ វិវាទដែលមិនអាចដោះស្រាយបានត្រូវដាក់ទៅកាន់កិច្ចប្រជុំពូលររបស់អាស៊ានសម្រាប់ការធ្វើការសម្រេចចិត្ត ។
IX	ថវិកា និងហិរញ្ញវត្ថុ	ថវិកាប្រតិបត្តិការរបស់អាស៊ានផ្គត់ផ្គង់ដោយការបរិច្ចាគស្មើគ្នាប្រចាំឆ្នាំរបស់សមាជិក ។
X	រដ្ឋបាល និងនីតិវិធី	ដំណែងប្រធានអង្គប្រជុំរបស់អាស៊ានគឺមានការផ្លាស់ប្តូរវេនរៀងរាល់ឆ្នាំ ។ ភាសាអង់គ្លេសត្រូវបានអនុម័តធ្វើជាភាសាសម្រាប់ការងាររបស់អាស៊ាន ។
XI	អត្តសញ្ញាណ និងនិមិត្តសញ្ញា	" ទស្សនវិស័យមួយ អត្តសញ្ញាណមួយសហគមន៍មួយ " គឺជាបាវចនារបស់អាស៊ាន ។
XII	ទំនាក់ទំនងខាងក្រៅ	អ្នកសម្របសម្រួលកិច្ចពិគ្រោះយោបល់ត្រូវបានកំណត់អណត្តិក្នុងការធ្វើជាតំណាងរបស់អាស៊ាន និងកិច្ចប្រជុំរួមគ្នាជាមួយនឹងដៃគូសន្តាន ។
XIII	បទបញ្ញត្តិទូទៅចុងក្រោយ	ការធ្វើសម្រេចចិត្តលើធម្មនុញ្ញរបស់អាស៊ានគឺត្រូវស្របទៅតាមនីតិវិធីផ្ទៃក្នុងរបស់សមាជិក ។ ការពិនិត្យធម្មនុញ្ញឡើងវិញអាចនឹងត្រូវធ្វើឡើង៥ឆ្នាំបន្ទាប់ពីវាបានចូលជាធរមាន ។
ឧបសម្ព័ន្ធ ១	ស្ថាប័នក្រសួងតាមផ្នែករបស់អាស៊ាន	ឧបសម្ព័ន្ធនេះ មានតារាងរាយនាមស្ថាប័នតាមផ្នែកដែលស្ថិតនៅក្រោមសហគមន៍អាស៊ានបូកបី (សន្តិសុខនយោបាយ, សេដ្ឋកិច្ច និងវប្បធម៌សង្គម) ។
ឧបសម្ព័ន្ធ ២	អង្គភាពពាក់ព័ន្ធនឹងអាស៊ាន	ឧបសម្ព័ន្ធនេះ មានតារាងរាយនាមស្ថាប័នដែលមានការពាក់ព័ន្ធនឹងអាស៊ាន តាមក្រុមផ្សេងៗ : សមាជិកសភា, អង្គការពាណិជ្ជកម្ម, ក្រុមពិគ្រោះយោបល់ និងស្ថាប័នសិក្សា

		អង្គការសង្គមស៊ីវិលដែលបានទទួលអំណាច និងភាគីពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងអាស៊ាន ។
ឧបសម្ព័ន្ធ ៣	ទង់ជាតិរបស់អាស៊ាន	ឧបសម្ព័ន្ធនេះ ផ្តល់អត្ថន័យនៃទង់ជាតិអាស៊ាន និងបញ្ជាក់នូវទំហំ និងការរៀបចំរបស់ខ្លួន ។
ឧបសម្ព័ន្ធ ៤	បដិវររបស់អាស៊ាន	ឧបសម្ព័ន្ធនេះ ផ្តល់អត្ថន័យនៃបដិវរបស់អាស៊ាន និងបញ្ជាក់នូវទំហំ និងការរៀបចំរបស់ខ្លួន ។

តើអ្វីទៅជាការឆ្លើយតបទៅនឹងធម្មនុញ្ញរបស់អាស៊ាន ?

ធម្មនុញ្ញរបស់អាស៊ានត្រូវបានធ្វើឡើងដើម្បីបំពេញនូវប្រតិកម្មរួមគ្នាពីផ្នែកផ្សេងៗគ្នាជាច្រើន ។ រដ្ឋាភិបាលនៅក្នុង និងក្រៅអាស៊ានបានចាត់ទុកការធ្វើសច្ចាប័នទៅលើធម្មនុញ្ញរបស់អាស៊ានថាជាជំហានដ៏សំខាន់ឆ្ពោះទៅកាន់ការផ្តល់ការអនុវត្តច្បាប់ចំពោះកិច្ចព្រមព្រៀង និងសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់អាស៊ាន ។ ធម្មនុញ្ញនេះក៏ត្រូវបានគេមើលឃើញផងដែរថាជាការបន្ថែមភាពផ្លូវការទៅឱ្យអាស៊ាន ដោយការបង្កើតច្បាប់ និងការផ្តល់សញ្ញានៅក្នុងការតាំងចិត្តក្នុងការអនុវត្តនូវកិច្ចព្រមព្រៀងរបស់អាស៊ានដោយយោងទៅលើច្បាប់ផ្លូវការនេះ ។

ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី អង្គការសង្គមស៊ីវិលជាច្រើននៅមានការមិនពេញចិត្តព្រោះថា ធម្មនុញ្ញរបស់អាស៊ាន មានការខ្វះខាតលើចំណុចពិស្តារសំខាន់ៗនៅក្នុងកន្លែងជាច្រើន ហើយថែមទាំងខកខានមិនបានបង្កើតកន្លែងបន្ថែមទៀត សម្រាប់ការចូលរួមរបស់ប្រជាជន ។ ជាអាទិ៍ វាមិនមានយន្តការច្បាស់លាស់សម្រាប់ការដោះស្រាយវិវាទ គណនេយ្យភាព និងការកែប្រែ ។ សេចក្តីពិស្តារភាគច្រើនសម្រាប់យន្តការទាំងនេះ គឺទុកឱ្យស្ថាប័នក្រសួងជាអ្នកកំណត់ ។ នៅពេលដែលធម្មនុញ្ញនិយាយអំពីអាស៊ាន ដែលមានការចូលរួមរបស់ប្រជាជន វាមិនមានយន្តការច្បាស់លាស់សម្រាប់តម្លាភាព និងការចូលរួមនោះទេ ។ គេមិននិយាយអំពីថាតើប្រតិបត្តិការណ៍របស់អាស៊ានអាចនឹងស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យពិចារិយវិធីដែលប្រជាជនមានការចាប់អារម្មណ៍អាចចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការជាផ្លូវការរបស់អាស៊ាន និងវិធីដែលអាស៊ាននឹងអាចធ្វើឱ្យគេទទួលបានព័ត៌មានបាន ។

ធម្មនុញ្ញបានផ្តល់នូវបទបញ្ញត្តិសម្រាប់រដ្ឋាភិបាលកណ្តាលរបស់អាស៊ាន ប៉ុន្តែមិនបានបញ្ចូល ឬ បញ្ជាក់នូវបទបញ្ញត្តិសម្រាប់ប្រជាជន ជាពិសេស កសិករ ពលករធ្វើចំណាកស្រុកដើម្បីរកការងារធ្វើ និងស្ត្រីនោះទេ ។

ធម្មនុញ្ញមានបំណងយ៉ាងខ្លាំងចំពោះការបង្កើនសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ ។ គោលដៅទីផ្សារ និងមូលដ្ឋានផលិតកម្មតែមួយដែលហាក់ដូចជាផ្តោតទៅលើតែទីផ្សារសេរីហាក់មិនបានផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំងលើការធ្វើអន្តរាគមន៍សេដ្ឋកិច្ចដែលអាចធ្វើទៅបានផ្សេងទៀត ។ បញ្ហានេះបានក្លាយជាកង្វល់នៅពេលដែលរួមគ្នាជាមួយផែនការរបស់ AEC ដែលត្រូវបានលើកមកពិភាក្សានៅខាងក្រោមនេះ ។

បទបញ្ញត្តិដែលបានទទួលការស្វាគមន៍ច្រើនជាងគេនៅក្នុងធម្មនុញ្ញរបស់អាស៊ាន គឺការបញ្ចូលសិទ្ធិមនុស្ស និងការបញ្ជាក់ពីគោលការណ៍នៅក្នុងបុព្វកថា និងការបង្កើតស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្ស ។ ប៉ុន្តែស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សដែលជាកម្មវត្ថុនៅក្នុងការតស៊ូមតិរបស់សង្គមស៊ីវិលអស់រយៈពេលស្ទើរតែមួយទសវត្សរ៍កន្លះទៅហើយនោះ មិនទាន់ត្រូវបានពន្យល់បកស្រាយនៅឡើយទេ ។ លក្ខខណ្ឌយោងសម្រាប់ស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សនឹងនៅតែត្រូវសម្រេចដោយរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការបរទេស ។

ជាចុងក្រោយ ដំណើរការបង្កើតធម្មនុញ្ញគឺមានការប្រឹក្សាដែលមានភាពមិនគ្រប់គ្រាន់ ។ គ្មានពង្រាងត្រូវបានដាក់តែងឡើង ដើម្បីឱ្យប្រជាជនអាចយកវាមកពិភាក្សានៅមុនពេលវាត្រូវបានធ្វើការអនុម័តជាចុងក្រោយនោះទេ ។ កង្វល់ដែលកំពុងត្រូវបានលើកឡើងនៅពេលបច្ចុប្បន្ននេះគឺថា ធម្មនុញ្ញនឹងត្រូវបានធ្វើសច្ចាប័នដោយគ្មានការយល់ដឹងរបស់ប្រជាជនអំពីការ

ជំពាក់ជំពិនរបស់វាទាំងមូល ។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ យន្តការជាច្រើនដែលបានកំណត់អណតិ ដោយធម្មនុញ្ញចាំបាច់ត្រូវមានការ ពន្យល់បកស្រាយ និងគាំទ្រដោយផែនការដោយឡែកពីគ្នា ឬ លក្ខខណ្ឌយោង ។ វាស្រដៀងគ្នាទៅនឹងនីតិកម្មដែលអាចធ្វើទៅ បានសម្រាប់បទបញ្ញត្តិរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់ប្រទេសមួយ ។ ការធ្វើពង្រាងអនុវត្តច្បាប់ និងនីតិកម្មសម្រាប់ច្បាប់ដែលត្រូវបានប្រើ ។ ការធ្វើពង្រាងផែនការ និងលក្ខខណ្ឌយោងទាំងនេះ- ជាពិសេស ថាតើវានឹងមានប្រជាធិបតេយ្យ និងយកមកប្រើបានប៉ុណ្ណា ហើយនិងតើវាបានទទួលការប្រឹក្សា និងពិភាក្សាប៉ុណ្ណា- គឺមានសារៈសំខាន់ដូចគំនិតដែលបង្ហាញនៅក្នុងធម្មនុញ្ញនោះឯង ។

តើសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន (AEC) ជាអ្វី?

AEC គឺជាស្នូលមួយក្នុងចំណោមស្នូលនៅក្នុងក្តីសុបិនរបស់សហគមន៍អាស៊ានដែលបានដាក់នៅក្នុងព្រមព្រៀង II នៅ កោះបាលី ។ អាស៊ានសង្ឃឹមថានឹងបង្កើតទីផ្សារ និងមូលដ្ឋានផលិតកម្មតែមួយមិនឱ្យហួសពីឆ្នាំ២០១៥ឡើយ ។ នេះមានន័យថា មិនហួសពីឆ្នាំ២០១៥ ទេ ការដឹកជញ្ជូនទំនិញ, សេវាកម្ម, វិនិយោគទុន និងការងារជំនាញនៅក្នុងអាស៊ាននឹងបើកចំហទាំង ស្រុង និងសេរី ហើយការចរាចរដើមទុននឹងមានការរឹតបន្តឹងកាន់កាន់តែតិច ។ វានឹងនៅតែមានភាពបត់បែន និងករណីលើក លែង និងការរឹតបន្តឹង ខ្លះៗ (ជាពិសេស ការចរាចរប្រាក់ និងដើមទុន) ចំពោះសេរីភាវូបនីយកម្មនេះ និងសមាជិកដែលមិន ទាន់បានត្រៀមខ្លួនរួចរាល់ក្នុងការធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មលើផ្នែកសេវាកម្មរបស់ពួកគេអាចនឹងជ្រើសរើសយកការពន្យាក្នុង ការបើកចំហផ្នែកនោះ (រូបមន្តដក របស់អាស៊ាន) ។ ទោះបីជាយ៉ាងណា គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រ និងការខិតខំប្រឹងប្រែងគឺដើម្បី លុបបំបាត់ការរឹតបន្តឹង និងករណីលើកលែងទាំងអស់នេះ និងដើម្បីឱ្យសមាជិកទាំងអស់មានការខិតខំប្រឹងប្រែងដូចគ្នា ។

ទីផ្សារ និងមូលដ្ឋានផលិតកម្មតែមួយគឺមានន័យថា ការជំនួសពីការមើលការខុសត្រូវតែលើទីផ្សារ និងធនធានដែល នៅក្នុងព្រំដែនរបស់ប្រទេស និងជាប់ពាក់ព័ន្ធក្នុងសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសប៉ុណ្ណោះទេ តែសមាជិកទាំងអស់ត្រូវមើលការខុស ត្រូវក្នុងតំបន់ទាំងមូលតែម្តង ។ នេះមានន័យថា ប្រទេសជាសមាជិកមួយនឹងមើលការខុសត្រូវទំនិញ និងសេវាកម្មដែលមកពី ប្រទេសណាមួយនៅក្នុងអាស៊ាន តាមរបៀបដូចគ្នាដែលប្រទេសនោះមើលការខុសត្រូវចំពោះទំនិញរបស់ប្រទេសខ្លួនអីចឹង ប្រទេសនោះនឹងផ្តល់បុព្វសិទ្ធិ និងឱកាសទទួលបានវិនិយោគិនរបស់អាស៊ានស្មើគ្នាដូចដែលប្រទេសនោះផ្តល់ទៅឱ្យវិនិយោគិន ប្រទេសរបស់ខ្លួនដែរ ហើយពលករជំនាញ និងពលករអាជីពនឹងអាចប្រកបរបរនៅក្នុងប្រទេសណាមួយនៅក្នុងអាស៊ាន ដោយ សេរី ។

ដើម្បីសម្របសម្រួលការធ្វើសមាហរណកម្មចូលទៅក្នុងទីផ្សារ និងមូលដ្ឋានផលិតកម្មតែមួយឱ្យកាន់តែមានល្បឿនទៅ មុខ AEC បានផ្តោតការយកចិត្ត ជាពិសេសលើវិស័យពីរគឺ : វិស័យដែលធ្វើសមាហរណកម្មជាអាទិភាព និងចំណីអាហារ, កសិកម្ម និងរុក្ខាប្រមាញ់ ។ មានវិស័យ ដែលធ្វើសមាហរណកម្មជាអាទិភាពមានចំនួន ១២ គឺ : ផលិតផលកសិកម្ម, គ្រឿង យន្ត, ឧបករណ៍អេឡិចត្រូនិក, ការនេសាទ, ផលិតផលកៅស៊ូ, វាយនភ័ណ្ឌ និងសំលៀកបំពាក់, ផលិតផលព្រៃឈើ, អាកាស ចរណ៍, ការប្រើបច្ចេកវិទ្យាអេឡិចត្រូនិចសម្រាប់អាស៊ាន, ការថែរក្សាសុខភាព, ទេសចរ, ផ្នែកភស្តុភារ ។ ទាំងនេះជាវិស័យ ដែលសមាជិកអាស៊ានភាគច្រើនមានចំណាប់អារម្មណ៍ហើយជាចំណុចដែលសមាជិកអាស៊ានបានបំពេញជាមួយគ្នាភាគច្រើន ។ គំនិតនោះគឺថា ប្រសិនបើវិស័យទាំងនេះត្រូវបានធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មទាំងស្រុង ផ្នែកទាំងនេះនឹងត្រូវបានធ្វើសមាហរណកម្ម សមាជិកអាស៊ាននឹងអភិវឌ្ឍគុណប្រយោជន៍នៅក្នុងតំបន់នៅក្នុងវិស័យទាំងនេះដោយការទាក់ទាញវិនិយោគទុន និងពាណិជ្ជ កម្មនៅក្នុងអាស៊ាន (ជាអាទិ៍ ដោយការចុះកិច្ចសន្យាខាងក្រៅជាមួយគ្នា) និងជួយអភិវឌ្ឍផលិតផល ដែលផលិតនៅក្នុង អាស៊ាន ។

ការផ្ដោតជាពិសេសទៅលើចំណីអាហារ កសិកម្ម និង រុក្ខាប្រមាញ់ត្រូវធ្វើយ៉ាងដើម្បីអភិវឌ្ឍវិស័យណាមួយដែលត្រូវបានចាត់ទុកថា មានភាពសមស្របបំផុតសម្រាប់សមាជិកអាស៊ាន ។ សម្រាប់ប្រទេសដែលបានធ្វើសមាហរណកម្មចូលទៅក្នុងទីផ្សារតែមួយ ផែនការរបស់ AEC គឺសំឡឹងមើលនូវរបៀបដែលការធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មនៅក្នុងតំបន់នេះនឹងត្រូវបានអនុវត្ត ហើយតើបទដ្ឋានទូទៅនឹងត្រូវបានអភិវឌ្ឍដោយរបៀបណា ។ វាមានការពាក់ព័ន្ធទៅនឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ និងការផ្ទេរបច្ចេកវិទ្យាដោយមានការជួយជ្រោមជ្រែងពីសំណាក់អង្គការអន្តរជាតិ/តំបន់ (ដូចជា អង្គការស្បៀងអាហារ និងកសិកម្ម) និងវិស័យឯកជន ។ សមាគមន៍ក៏បានអំពាវនាវផងដែរសុំឱ្យមានការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងរវាងផលិតករកសិកម្មតាមរយៈការការពារផ្សព្វផ្សាយ និងបណ្តាញសហប្រតិបត្តិការណ៍កសិកម្ម ។

ក្រៅពីទីផ្សារតែមួយ AEC ស្រមៃទៅដល់តំបន់សេដ្ឋកិច្ចដែលមានការប្រកួតប្រជែងខ្ពស់, ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចប្រកបដោយសមភាព និងការធ្វើសមាហរណកម្មពេញលេញចូលទៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ។ ការអភិវឌ្ឍតំបន់ដែលមានការប្រកួតប្រជែងនឹងត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការបង្កើតគោលនយោបាយទូទៅមួយចំនួន និងការស្ថាបនាហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដែលមានការចាំបាច់ ។ ចំពោះប្រការនេះ អាស៊ាននឹងធ្វើឱ្យគោលនយោបាយមានភាពល្អប្រសើរនៅក្នុងការប្រកួតប្រជែងក្នុងការការពារអ្នកប្រើប្រាស់, កម្មសិទ្ធិ បញ្ញា, ការបង់ពន្ធ និងពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក ។ សមាគមន៍ស្ថាបនាបណ្តាញដឹកជញ្ជូនរួមគ្នា (ផ្លូវ អាកាស, សមុទ្រ និងដីគោក) អភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធ ICT ដែលអាចតភ្ជាប់គ្នា និងប្រើប្រាស់ដោយប្រទេសទាំងអស់នៅក្នុងតំបន់បន្តគម្រោងក្នុងការធ្វើសមាហរណកម្មបណ្តាញអគ្គិសនី និងបណ្តាញទូរស័ព្ទស្ទើរជុំវិញអាជីវកម្មវិទ្យុក្លាយជាវិស័យមួយ និងទាក់ទាញវិស័យឯកជនឱ្យផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុលើគំនិតផ្តួចផ្តើមនេះ ។ បញ្ហាសមភាពនឹងត្រូវបានលើកឡើងជាចម្បងតាមរយៈការអភិវឌ្ឍសហគ្រាសធនតូច និងមធ្យម (SMEs) និងលុបបំបាត់គម្លាតនៃការអភិវឌ្ឍរវាងប្រទេសដែលមានជាង/ចំងាង និងប្រទេសដែលក្រជាង និងតូចជាងរបស់អាស៊ាន និងរវាងអាស៊ាន តំបន់ដទៃទៀតតាមរយៈគំនិតផ្តួចផ្តើម សម្រាប់ការធ្វើសមាហរណកម្មអាស៊ាន (IAI) ។ IAI គឺជាគម្រោងដែលកំណត់ជំនួយបច្ចេកទេស និងតម្រូវការក្នុងការកសាងសមត្ថភាពរបស់ប្រទេសអាស៊ាន ដើម្បីមានលទ្ធភាពចូលរួមពេញលេញនៅក្នុងសមាហរណកម្មនៅក្នុងតំបន់ ។ ជាចុងក្រោយ AEC បានរកមើលមធ្យោបាយនានា ដើម្បីធ្វើឱ្យមានភាពប្រសើរនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងអាស៊ានជាមួយនឹងច្បាប់ និងនីតិកម្មពហុភាគីដែលមានស្រាប់ និងបន្តគោលនយោបាយដែលនឹងធ្វើសមាហរណកម្មតំបន់ជាមួយប្រទេសផ្សេងទៀតនៅលើពិភពលោកបន្ថែមទៀត ។

តារាង ៣

សមាសធាតុសំខាន់នៃផែនការ AEC

លក្ខណៈ	សមាសធាតុសំខាន់
ក. ទីផ្សារ និងមូលដ្ឋានពាណិជ្ជកម្មតែមួយ	
លំហូរទំនិញដោយសេរី	<u>ការលុបបំបាត់ការបង់ពន្ធគយ</u> - រហូតដល់ឆ្នាំ២០១០ សម្រាប់អាស៊ានបូក៦ ហើយរហូតដល់ឆ្នាំ២០១៥ សម្រាប់ CLMV (ដោយមានការបត់បែនសម្រាប់ផលិតផលដែលងាយខូចខាតមួយចំនួនដល់ឆ្នាំ ២០១៨)

	- វិស័យដែលធ្វើសមាហរណកម្មជាអាទិភាព : ដល់ឆ្នាំ២០០៧ សម្រាប់អាស៊ានបូក៦ ហើយឆ្នាំ ២០១២ សម្រាប់ CLMV - តារាងពិសេសសម្រាប់ពន្ធគយ (SL) ដល់ ០-៥% ដល់ថ្ងៃទី១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ សម្រាប់ អាស៊ានបូក៦, ថ្ងៃទី១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៣ សម្រាប់វៀតណាម, ថ្ងៃទី១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៥ សម្រាប់សាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យប្រជាមន្ត្រី និងភូមា, ដល់ថ្ងៃទី១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៧ សម្រាប់កម្ពុជា - ដំណាក់កាលនៃផលិតផលនៅក្នុងតារាងនៃករណីលើកលែងទូទៅ <u>ការលុបបំបាត់រាំងមិនមែនពន្ធគយ</u> ដល់ឆ្នាំ២០១០ សម្រាប់អាស៊ានបូក៥ (អាស៊ានបូក៦ ដកហ្វីលីពីន) ឆ្នាំ២០១២ សម្រាប់ ហ្វីលីពីន ហើយឆ្នាំ២០១៥ ដោយមានការបត់បែនរហូតដល់ឆ្នាំ២០១៨ សម្រាប់ CLMV ការចម្លងពាណិជ្ជកម្មតាមរយៈ : ការសម្របសម្រួលពាណិជ្ជកម្ម ការធ្វើសមាហរណកម្មគយច្រកចេញចូលតែមួយរបស់អាស៊ាន ។
លំហូរសេរីភាពកម្មវិធីដោយសេរី	• លុបបំបាត់រាល់ការរឹតបន្តឹងលើផ្នែកពាណិជ្ជកម្មសេរីភាពដល់ឆ្នាំ២០១៥ • បន្តធ្វើសេរីភាពរូបវន្តកម្មសេរីភាពកម្មហិរញ្ញវត្ថុដល់ឆ្នាំ២០២០ • ការធ្វើសេរីភាពរូបវន្តកម្មតាមរយៈរូបមន្តអាស៊ានដក X • ការរៀបចំដែលមានការទទួលស្គាល់ទៅវិញទៅមក (MRAs)
លំហូរវិនិយោគទុនដោយសេរី	វិស័យវិនិយោគទុនអាស៊ាន (AIA) ធ្វើឱ្យបានសម្រេចនៅឆ្នាំ២០១៥ (បើកឧស្សាហកម្មទាំងអស់ការផ្តល់ការមើលការខុសត្រូវដល់វិនិយោគិនជាតិទាំងអស់ដោយមានករណី លើក លែងមួយចំនួន) ការបង្កើតកិច្ចព្រមព្រៀងវិនិយោគទុនទូលំទូលាយ (ACIA)
លំហូរដើមទុនសេរីជាងមុន	ពង្រឹងការអភិវឌ្ឍ និងការធ្វើសមាហរណកម្មទីផ្សារដើមទុនអាស៊ាន និងការជម្រុញចលនាទុនឱ្យកាន់តែខ្លាំងឡើង
លំហូរពលកម្មជំនាញដោយសេរី	ការសម្របសម្រួលចលនា និងការងារអាជីព និងការងារជំនាញដែលពាក់ព័ន្ធនឹងពាណិជ្ជកម្មឆ្លងកាត់ព្រំដែន និងសកម្មភាពដែលទាក់ទងនឹងវិនិយោគទុន
វិស័យដែលធ្វើសមាហរណកម្មជាអាទិភាព	ការធ្វើសមាហរណកម្មទូលំទូលាយលើវិស័យអាទិភាពចំនួន១២ ដើម្បីជម្រុញការធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចទាំងអស់

ស្បៀងអាហារ កសិកម្ម និងរុក្ខាប្រមាញ់	ពាណិជ្ជកម្មក្នុង និងក្រៅអាស៊ាន និងការប្រកួតប្រជែងស្បៀងអាហារ ផលិតផល/វត្ថុធាតុកសិកម្ម, និងរុក្ខាប្រមាញ់រយៈពេលយូររបស់អាស៊ានតាមរយៈពាណិជ្ជកម្មសេរីក្នុងវិស័យ កសិកម្ម និងរុក្ខាប្រមាញ់ ការអភិវឌ្ឍ និងការអនុវត្តប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងធនធាន និងច្បាប់នៅក្នុងការ នេសាទ, ការប្រើប្រាស់ថ្នាំសម្លាប់សត្វល្អិត ការផ្តល់វិញ្ញាបនបត្រព្រៃឈើ និងសន្តិសុខជីវៈចម្រុះ ការដាក់ពាក្យសុំការផ្តល់បទដ្ឋានសម្រាប់សុវត្ថិភាព និងគុណភាព ។ ការសហប្រតិបត្តិការជាមួយអង្គការអន្តរជាតិ និងអង្គការក្នុងតំបន់ និងវិស័យឯកជន ។ ការជម្រុញកិច្ចសហប្រតិបត្តិការកសិកម្មអាស៊ាន
ខ. តំបន់ប្រកួតប្រជែងសេដ្ឋកិច្ច	
	ការអភិវឌ្ឍ និងការអនុវត្តគោលនយោបាយក្នុងការប្រកួតប្រជែង ការការពារអ្នកប្រើប្រាស់ និងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា <u>ការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ</u> - បណ្តាញដឹកជញ្ជូនគ្រប់គ្រាន់ មានសុវត្ថិភាព និងរួមគ្នាតែមួយ ទីផ្សារអាកាសចរណ៍តែមួយរបស់អាស៊ាន ទីផ្សារដឹកជញ្ជូនតែមួយរបស់អាស៊ាន - ការធ្វើទំនាក់ទំនងគ្នាទៅវិញទៅមក លទ្ធភាពប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាប្រព័ន្ធ ITC រួមគ្នា ទំនុកចិត្តលើពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិច - កិច្ចសហប្រតិបត្តិការផ្នែកថាមពល រុក្ខជាតិចម្រាញ់ប្រេង បណ្តាញអគ្គិសនី និងទុយោឌ័នទាក់ទងគ្នាទៅវិញទៅមក (ទុយោឌ័នឆ្លងកាត់ពាសពេញអាស៊ាន (TAGP) និងបណ្តាញថាមពលអាស៊ាន (APG)) - ពាណិជ្ជកម្ម និងការវិនិយោគទុនលើផ្នែកធានាធានារ៉ាប់រង (អាជីវកម្មរ៉ាប់រង) - ការទាក់ទាញការចូលរួមរបស់វិស័យឯកជនឱ្យកាន់តែច្រើន ការអភិវឌ្ឍគោលនយោបាយដើម្បីលុបបំបាត់ការយកពន្ធទ្វេ និងដើម្បីលើកស្ទួយពាណិជ្ជកម្មតាម ប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិច ។
គ. ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចដែលមានសមភាព	
	ផែនការគោលនយោបាយសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍសហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម SME

	(APBSD) ២០០៤-២០១៤ គំនិតផ្តួចផ្តើមសម្រាប់ការធ្វើសមាហរណកម្មអាស៊ាន (IAI) -ជាយានដើម្បីបង្រួមគម្លាតនៃការអភិវឌ្ឍនៅក្នុងអាស៊ាន និងរវាងអាស៊ាន និងផ្នែកផ្សេងទៀតនៃពិភពលោក
ឃ. ការធ្វើសមាហរណកម្មចូលក្នុងសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក	
	វិធានភ្ជាប់ទៅកាន់ទំនាក់ទំនងសេដ្ឋកិច្ចខាងក្រៅ (ការយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះច្បាប់ និងនីតិកម្មខាងក្រៅ ក្នុងការអភិវឌ្ឍគោលនយោបាយ AEC) លើកស្ទួយការចូលរួមនៅក្នុងបណ្តាញផ្គត់ផ្គង់របស់ពិភពលោក
ការអនុវត្ត	
<i>យន្តការអនុវត្ត</i>	• តម្លាភាពក្នុងការទទួលព័ត៌មាន • ការធ្វើសច្ចាប័នលើឯកសារច្បាប់ក្នុងរយៈពេល៦ខែ • ការស្របមតិត្តា • លើកស្ទួយយន្តការដោះស្រាយវិវា • រូបមន្ត អាស៊ាន-X • ភាពបត់បែន
<i>ការធ្វើទំនាក់ទំនង</i>	• ផែនការទំនាក់ទំនង • វេទិកាតំបន់សម្រាប់ការបើកកិច្ចពិភាក្សា • យន្តការផ្ទាក់ជាតិសម្រាប់ធ្វើរបាយការណ៍ • គេហទំព័ររបស់ AEC
<i>ធនធាន</i>	• មូលនិធិអភិវឌ្ឍអាស៊ាន (SFF) • ការសិក្សាពីបច្ចេកវិទ្យា • ការបកស្រាយគោលដៅ AEC ទៅជាគោលដៅរបស់ជាតិ • ការចូលរួមរបស់ ADB, WB/IFC, ដៃគូសន្ទនា, វិស័យឯកជន • ពង្រឹងការស្រាវជ្រាវ និងសមត្ថភាពកសាងផែនការរបស់លេខាធិការដ្ឋានអាស៊ាន • ពង្រឹងការស្រាវជ្រាវ និងសមត្ថភាពកសាងផែនការរបស់សមាជិក • ការកសាងសមត្ថភាពសម្រាប់សមាជិកថ្មី
<i>ការពិនិត្យឡើងវិញ</i>	ការត្រួតពិនិត្យជាប្រចាំរបស់ AEC

- អាស៊ាន-៦ សំដៅទៅលើ ប្រ៊ុយណេ ដារូសាឡីម, ឥណ្ឌូនេស៊ី, ម៉ាឡេស៊ី, ហ្វីលីពីន, សិង្ហបុរី, និងថៃ
- CLMV សំដៅទៅលើ កម្ពុជា, សាធារណៈរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យប្រជាមានិតឡាវ, ភូមា និងវៀតណាម

តើ AEC មានន័យដូចម្តេចចំពោះយើងគ្រប់រូប ?

សហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ានគឺជាគោលបំណងដែលប្រកបដោយមហិច្ឆតាដែលជាអកុសលត្រូវបានអភិវឌ្ឍដោយមិនមាន ការប្រឹក្សាប្រកបដោយអត្ថន័យជាមួយនឹងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចផ្សេងៗគ្នានៅក្នុងតំបន់ ។ ជាលទ្ធផលផែនការដែលបានធ្វើ ពង្រាងឡើង ដើម្បីទ្រទ្រង់សហគមន៍ហាក់ដូចជាមានលក្ខណៈបច្ចេកទេសបន្តិច ហើយមិនអនុញ្ញាតឱ្យតួអង្គសេដ្ឋកិច្ចស្វែងរក តួនាទីសម្រាប់ខ្លួនគេ ។ តួអង្គសេដ្ឋកិច្ចសំខាន់ៗ និងពាណិជ្ជកម្មប្រហែលជាស្ថិតនៅក្នុងតំណែងដែលអាចទាញយកគុណ ប្រយោជន៍ពីគោលនយោបាយ និងគម្រោងដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងផែនការ ប៉ុន្តែវាខ្វះគោលនយោបាយ និងគម្រោងជា ច្រើនទៀតដែលអាចជួយផលិតករ និងពាណិជ្ជកម្មតូចតាចទទួលយកការធ្វើសមាហរណកម្ម ។

គួរកត់សម្គាល់ដែលថា គ្មានការលើកឡើងអំពីកសិករ និងអ្នកនេសាទតូចតាចនៅក្នុងផែនការនេះទេ ហើយការលើក ឡើងពីកម្មករ គឺសំដៅតែទៅលើអ្នកមានអាជីព និងកម្មករដែលមានជំនាញខ្ពស់ប៉ុណ្ណោះ ។ ការជម្រុញសហប្រតិបត្តិការ កសិកម្មត្រូវបានផ្ដោតទៅលើការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនង និងការភ្ជាប់បណ្តាញ ការស្នើសុំនូវតម្រូវការសម្រាប់ពួកគេក្នុងការប្រមូល ផ្គុំគ្នា ហើយក្លាយជាក្រុមធំ ។ តើកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអាចត្រូវបានអភិវឌ្ឍ ដើម្បីការពារផលិតកម្ម និងការបង្កើនប្រាក់ចំណូល គឺនៅមិនទាន់មានភាពច្បាស់លាស់នៅឡើយទេ ។

AEC ហាក់ដូចជាគិតថា ការធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចតំបន់មានភាពងាយស្រួល និងការធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មដ៏ ឆាប់រហ័ស ។ វាមិនមានភាពច្បាស់លាស់សោះ ថាតើផលកម្រៃនៃការធ្វើសមាហរណកម្មតំបន់ត្រូវបានរក្សាទុកសម្រាប់តំបន់ នោះ ។ ជាមួយនឹងគោលដៅនៃការភ្ជាប់ជាមួយនឹងច្បាប់អន្តរជាតិ វាបង្ហាញថា AEC គឺគ្រាន់តែជាវេទិកាមួយ ដើម្បីឱ្យសមា ជិកអាស៊ានអាចធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មបានលឿនជាងមុនប៉ុណ្ណោះ ។ ផែនការនៅក្នុងការស្វែងរកការទទួលបានទីផ្សារខាង ក្រៅរបស់វា (ធ្វើឱ្យអាស៊ានក្លាយជាតំបន់ដែលមានការប្រកួតប្រជែងការធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មតំបន់សេដ្ឋកិច្ចទាំងអស់) គឺដោយមានភាពខ្លាំងក្លាជាង បើប្រៀបធៀបទៅនឹងការអភិវឌ្ឍទីផ្សារក្នុងតំបន់ ។ គឺមានតែវិស័យដែលធ្វើសមាហរណកម្ម ជាអាទិភាពទេដែលផ្ដោតជាពិសេស ទៅលើការអនុវត្តនៅក្នុងតំបន់ និងការអភិវឌ្ឍទីផ្សារខាងក្នុង (ធ្វើឡើងនៅក្នុង អាស៊ាន ”) ប៉ុន្តែគេនៅតែមើលឃើញថាតើគំនិតផ្តួចផ្តើមនេះទទួលបានជោគជ័យកម្រិតណានោះ ។ វិស័យដែលធ្វើសមាហរណ កម្មជាអាទិភាពត្រូវបានលើកឡើងនៅដើម ឆ្នាំ២០០៤ នៅក្នុង VAP ប៉ុន្តែរហូតមកដល់ពេលឥឡូវនេះ គ្មានការវិវឌ្ឍប្រកប ដោយចីរភាពត្រូវបានរាយការណ៍ឡើយ ។

វាត្រូវបានបង្ហាញថា ការធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មលើផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម និងការវិនិយោគទុនអាចមានផលប៉ះពាល់អវិជ្ជ មាន ដល់សេដ្ឋកិច្ច និងការងារក្នុងប្រទេស ។ ការសិក្សាជាច្រើនក៏បានបង្ហាញនូវការសង្ស័យផងដែរ ទៅលើការបញ្ជាក់ថា ការ ធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មធ្វើឱ្យពាណិជ្ជកម្មមានការកើនឡើងដែលនាំឱ្យមានភាពរីកចម្រើនផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចកាន់តែខ្លាំងឡើង ។ ការ សិក្សានេះបង្ហាញថាការលូតលាស់ មិនដើរតាមការធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មដោយស្វ័យប្រវត្តិនោះទេ ។ បទពិសោធន៍របស់អាស៊ី អាគ្នេយ៍នៅក្នុងវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុក៏គួរអាចធ្វើជាការក្រើនរំលឹកចំពោះតំបន់នេះផងដែរ ។ វិធានការណ៍សេរីភាវូបនីយកម្ម ជាពិសេស ផ្នែកដើមទុនដែលអាចបណ្តាលឱ្យមានការប្រែប្រួលក្នុងលំហូរដើមទុន និងមានទ្វិពលលើសេដ្ឋកិច្ចពិតប្រាកដ ។ ដូចគ្នានេះ វាគឺជាការបើកច្រកទំនិញ និងវិស័យសេវាកម្មទៅកាន់ការប្រកួតប្រជែងពីប្រទេសផ្សេងៗទៀត ។ ស្រដៀងគ្នានេះ

ដែរ គម្រោងធំៗ ដូចជាបណ្តាញថាមពលដែលតភ្ជាប់គ្នាទៅវិញទៅមក, ការជម្រុញការដាំរុក្ខជាតិ ចម្រាញ់យកប្រេង ឬ ការបញ្ចូលការធ្វើសម្បទានអធិវិកម្មវិមានសក្តានុពលក្នុង (ក) ការផ្លាស់ប្តូរសហគមន៍ដែលទទួលបានគម្រោងនេះ (ខ) ការបង្កគ្រោះថ្នាក់ សន្តិសុខស្បៀងដោយការជម្រុញការសម្អាត ឬ ការផ្លាស់ប្តូរដីកសិកម្មសម្រាប់ការប្រើប្រាស់ ក្នុងការធ្វើកសិកម្ម ឬ សម្រាប់គោលបំណងក្នុងការដាំដុះរុក្ខជាតិចម្រាញ់ប្រេង និង (គ) ការបំពុលប្រភពទឹក និងការបំផ្លិចបំផ្លាញបរិស្ថាន ។ ផែនការរបស់ AEC មិនបានកត់សម្គាល់ចំពោះគ្រោះថ្នាក់ទាំងស្រុងនោះទេ ហើយនេះមិនបានផ្តល់ផែនការច្បាស់លាស់ ដើម្បីបង្ហាញនូវផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាននៃការធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្ម និងគម្រោងសមាហរណកម្មធំៗ ។

ផែនការរបស់ AEC មិនមានការពិភាក្សាទៅលើរបៀបរៀបរៀងសូត្រពីការលូតលាស់សេដ្ឋកិច្ចបទពិសោធន៍នៃការអភិវឌ្ឍនៃប្រទេសឈានមុខនៃអាស៊ានថែមទៀត ។ ជាអាទិ៍ វាមិនបានពិភាក្សាពីរបៀបគាំទ្រការពារដែលផ្តល់ដោយប្រទេសម៉ាឡេស៊ី ថៃ និងឥណ្ឌូនេស៊ី បានជួយអភិវឌ្ឍឧស្សាហកម្មរបស់ប្រទេសទាំងនោះ ឬ វិធីនៃការធ្វើវិនិយោគទុនដ៏ធំធេងរបស់ប្រទេសសិង្ហបុរីក្នុងផ្នែកសេវាកម្មសាធារណៈ និងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធមានសារៈសំខាន់ក្នុងការអភិវឌ្ឍទីផ្សារក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួន ។ ផ្ទុយមកវិញ ផែនការនេះបាននិយាយពីការលុបបំបាត់ទាំងស្រុងនូវយន្តការការពារទាំងនេះ (ឧទាហរណ៍ តម្រូវការការអនុវត្តការងារ និងបញ្ញត្តិរបស់ប្រទេស គឺជារប្រព័ន្ធមិនមែនពន្ធគយ) និងការទាក់ទាញវិស័យឯកជន ។ នៅពេលដែលមានការលើកឡើងអំពីការការពារអ្នកប្រើប្រាស់ និងគោលនយោបាយប្រកួតប្រជែងយន្តការនេះមិនទាន់បានលើកឡើងនៅឡើយទេ ។ តម្លាភាព និងការទទួលបានព័ត៌មាន និងការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក៏មិនរួមចំណែកក្នុងការពិភាក្សាផ្នែកមួយនៃការគាំពារទាំងនេះផងដែរ ។

មានចំណុចសកម្មភាព និងការកំណត់ពេលវេលាជាក់លាក់នៅពេលដែលគោលនយោបាយសេរីភាវូបនីយកម្មពិតប្រាកដត្រូវដាក់បញ្ចូល ប៉ុន្តែផែនការរបស់ AEC មានការខ្វះខាតលើការពិភាក្សាពីតម្រូវការ ដូច្នេះសមាជិកអាចធ្វើសមាហរណកម្មតាមធម្មតា ។ ការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុមានសារៈសំខាន់នៅក្នុងការទទួលបាននូវគម្រោងជាច្រើនដែលមានកត់ត្រានៅក្នុងផែនការរបស់ AEC ប៉ុន្តែមិនមានការ ពិភាក្សាឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់នូវរបៀបដែល CLMV ជាអាទិ៍ អាចទទួលបានធនធាន ដូច្នេះពួកគេអាចចូលរួមនៅក្នុង គម្រោងនេះ ។ ផែនការលំអិតគ្រាន់តែនិយាយអំពី IAI និងមូលនិធិអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ានដែលទាំងពីរនេះត្រូវបាន កំណត់យន្តការសម្រាប់ការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុដែលភាគច្រើន គ្របដណ្តប់ទៅលើគម្រោងកសាងសមត្ថភាព និងជំនួយបច្ចេកទេស ។ វាមិនបាននិយាយអំពីមធ្យោបាយដែលសមាជិកដែលមានធនធានជាងគួរតែជួយ ឬ គម្រោងមូលនិធិសម្រាប់សមាជិកដែលក្រជាង ។ គេដឹងជាទូទៅថា ស្ថាប័ន ដែលមិនមែនជាសមាជិករបស់អាស៊ាន (ឧទាហរណ៍ ធនាគារប្រចាំតំបន់ស្ថាប័នអន្តរជាតិ និងភាគីអ្នកផ្តល់ជំនួយទ្វេភាគី) ដែលបរិច្ចាគចំនួនទឹកប្រាក់ច្រើននៅក្នុងមូលនិធិប្រចាំតំបន់ច្រើនជាងអាស៊ានខ្លួនឯង ។ នៅពេលដែលមានតម្រូវការជំនួយបន្ថែម ការបរិច្ចាគពីខាងក្រៅចំពោះមូល និធិប្រចាំតំបន់ដែលមានវិសមមាត្រដ៏ធំ អាចនឹងមានឥទ្ធិពលហួសប្រមាណលើអាទិភាពក្នុងការអភិវឌ្ឍរបស់អាស៊ាន និងសមាជិកដែលក្រខ្សត់របស់ខ្លួន ។ គឺថា វាអាចធ្វើទៅបានដែលគម្រោងដែលបានអនុវត្តគឺជាគម្រោងដែលធ្វើតាមអាទិភាពរបស់ម្ចាស់ជំនួយ ។

ក្រៅពីបញ្ហាក្នុងការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុ មានបញ្ហាធំជាង នេះមួយចំនួនទៀតដែលបានលើកឡើងជាសំណួរថាតើ សាមគ្គីភាពនៅក្នុងតំបន់នឹងសម្រេចទៅបានដោយរបៀបណានៅក្នុង AEC ។ ផែនការលំអិតបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់អំពីការធ្វើឱ្យច្បាប់របស់ AEC មានភាពចុះសម្រុងគ្នាជាមួយនឹងច្បាប់ និងបទបញ្ញត្តិអន្តរជាតិ ប៉ុន្តែមិនមានការពិភាក្សាទៅលើចំណាប់អារម្មណ៍របស់ប្រទេសផ្សេងៗគ្នា នឹងត្រូវបានរៀបចំ និងការពារនៅក្នុងខ្លឹមសាររបស់ច្បាប់អន្តរជាតិ ។

គំនិតសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចរបស់អាស៊ានបានផ្តល់លទ្ធភាពដ៏គួរឱ្យភ្ញាក់ផ្អើលសម្រាប់ប្រជាជននៅក្នុងតំបន់ ។ ទីបំផុត សហគមន៍ពិភពលោកត្រូវបានដាក់បញ្ចូលនូវការធ្វើសហប្រតិបត្តិការ ហើយប្រជាពលរដ្ឋបានមករួមគ្នាធ្វើការងារជាមួយគ្នា និងជួយគ្នាទៅវិញទៅមក ។ គោលគំនិតផ្តោតលើមូលដ្ឋានទីផ្សារ និងផលិតកម្មតែមួយនេះអាចមានន័យថា ផលិតករអាស៊ានពង្រីកទំនាក់ទំនង និងការផ្លាស់ប្តូរគ្នាទៅវិញទៅមក ព្រមទាំងស្មារតីជម្រុញឱ្យបំពេញបន្ថែមគ្នាទៅវិញទៅមក ។ ហើយវាក៏អាចមានន័យផងដែរថា ផលិតផលពិតប្រាកដនៅតាមតំបន់-ហើយអ្នកទាំងនោះដែលជាផលិតករមកពីប្រទេសជាសមាជិកផ្សេងៗគ្នាចូលរួមចំណែកនៅក្នុងការផលិតនោះ អាចត្រូវបានលើកកម្ពស់ ។

ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងន័យនេះ គម្រោងលំអិតរបស់ AEC គឺមិនមែនជាគម្រោងលំអិតសម្រាប់សហគមន៍ឡើយ ។ ដើម្បីធ្វើឱ្យ AEC ចូលរួមពាក់ព័ន្ធ គឺគួរតែមានការរៀបចំឡើងវិញ ហើយបញ្ចូលប្រជាជនឱ្យបានកាន់តែច្រើននៅក្នុងការធ្វើផែនការនិងការអនុវត្ត ។ ការជម្រុញ ដើម្បីភាពរីកចំរើននឹងក្លាយទៅជាអ្វីមួយដែលគេចង់បាន ប្រសិនបើការជម្រុញលើកទឹកចិត្តដែលធ្វើឡើងនោះឆ្ពោះ ទៅលើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនសាមញ្ញ និងសហគមន៍ទាំងឡាយ ។ សហគមន៍ពិតប្រាកដ គឺជាសហគមន៍ដែលប្រជាជនសាមញ្ញអាចរកស៊ីរស់នៅបានរួចរាល់ និងតំណាងឱ្យបំណងប្រាថ្នា ឆ្ពោះទៅបង្កើតសាមគ្គីភាព និងការសហការគ្នារបស់ពួកគេ ។

តើអ្វីទៅជាកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរីដែលអាស៊ាន កំពុងតែដាក់បញ្ចូល ហើយតើវានឹងជះឥទ្ធិពលដូចម្តេចដែរទៅលើកសិករ?

កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរីអាស៊ាន(AFTA)គឺជាយន្តការសេដ្ឋកិច្ចស្នូលមួយនៅក្នុងអាស៊ាន ។ គម្រោងនេះ ត្រូវបានអនុវត្តតាមរយៈយន្តការអនុគ្រោះពន្ធគយដ៏មានប្រសិទ្ធភាព ជារួម (CEPT) ដែលកំណត់ថា រាល់ពន្ធគយទាំងអស់នឹងត្រូវលុបបំបាត់នៅត្រឹមឆ្នាំ២០១០ សម្រាប់សមាជិកអាស៊ាន ចំនួន៦ ហើយត្រឹមឆ្នាំ២០១៥ សម្រាប់ CLMV ។ គ្រប់ផលិតផលសំខាន់ៗទាំងអស់នឹងត្រូវដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងយន្តការនេះនៅត្រឹមឆ្នាំ ២០១៨ ។

ក្រៅពីពាណិជ្ជកម្មសេរីអាស៊ាន (AFTA) អាស៊ានបាន ចូលរួមក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរី (FTAs) ចំនួន៦ ផ្សេង ទៀតធ្វើជាតំបន់មួយ ។ កិច្ចព្រមព្រៀងទាំងនេះ រួមមាន :

- * កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរីអាស៊ាន-ចិន (ACFTA)- កម្មវិធីប្រមូលផលលើកដំបូងពាក់ព័ន្ធ និងផ្លែឈើ និងបន្លែដែលត្រូវបានអនុវត្តរួចហើយ ជាមួយនឹងប្រទេសហ្វីលីពីន ប្រទេសឥណ្ឌូនេស៊ី និងប្រទេសថៃ ហើយការចរចាជាមួយតំបន់ផ្សេងៗទៀតកំពុងឈានដល់ទីបញ្ចប់ ។
- * កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរីអាស៊ាន-កូរ៉េ (AKFTA)-កិច្ចព្រមព្រៀងនេះត្រូវបានចុះហត្ថលេខាលើកលែងតែប្រទេសថៃ មួយ
- * ដៃគូពាណិជ្ជកម្មបើកទូលាយអាស៊ាន-ជប៉ុន (AJCEP) - ការចរចាត្រូវបានបញ្ចប់ទាំងស្រុង ហើយកិច្ចព្រមព្រៀងរំពឹងថានឹងត្រូវចុះហត្ថលេខា នៅដើមឆ្នាំ២០០៨
- * ពាណិជ្ជកម្មតំបន់ និងតំបន់វិនិយោគអាស៊ាន-ឥណ្ឌូ - ការចរចានាពិទ្ធិព្យត្រូវបានរំពឹងថានឹងបញ្ចប់នៅ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៨
- * កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មអាស៊ាន-អូស្ត្រាលី និងណូវែលហ្សេឡង់-ការចរចាកំពុងតែបន្ត

- * កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មអាស៊ាន-សហភាពអឺរ៉ុប -សេចក្តីប្រកាសរួមត្រូវបានចុះហត្ថលេខាហើយ នៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ ប៉ុន្តែការចរចាមិនទាន់ បាន ចាប់ផ្តើមនៅឡើយទេ
- * តំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរីអាស៊ីខាងកើត(EAFTA)-កំពុងស្ថិតនៅក្រោមការប្រឹក្សា និងសិក្សានៅឡើយ ។

កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរីអាស៊ានខ្លួនឯងទទួល រាប់រងនូវចំណែកតូចល្មមនៃផ្នែកខាងក្នុងអាស៊ាននិងពាណិជ្ជកម្ម អាស៊ានទាំងមូល ហើយវាស្ថិតនៅក្រោមការតាមដានមើលថាតើនៅត្រឹមឆ្នាំ២០១៥ តំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរីនឹងជួយឱ្យកិច្ចព្រម ព្រៀងនេះមានការរីកចម្រើនទៅមុខដែរឬអត់ ។ កិច្ចព្រមព្រៀងនានាជាមួយប្រទេសមួយចំនួនផ្សេងទៀតអាចនឹងផ្តួចផ្តើមឱ្យ មានការគ្របដណ្តប់ទៅលើតែផលិតផលមួយផ្នែកតូចប៉ុណ្ណោះ ហើយមានអំឡុងពេលអនុវត្តរយៈពេលវែង ។ តែទោះជាយ៉ាង ណាក៏ដោយ ទិសដៅជាទូទៅគឺឆ្ពោះទៅបើកចំហពាណិជ្ជកម្មឱ្យកាន់តែមានភាពរីកចម្រើនទៅមុខជាមួយនឹងប្រទេសទាំងនេះ ។ បញ្ហា ចម្បងចំពោះកសិករនោះ គឺថាតើកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជ កម្មសេរីទាំងនេះនឹងជះឥទ្ធិពលអ្វីខ្លះទៅលើកសិកម្មក្នុងស្រុក ។ ឧទាហរណ៍ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវដែលបានផ្តើមឡើងនៃកម្មវិធីប្រមូលផលជាលើកដំបូងក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរី អាស៊ាន-ចិន (ACFTA) បានបង្ហាញឱ្យឃើញនូវផលប៉ះពាល់មិនល្អដល់ប្រជាជនថៃ និងប្រជាជនឥណ្ឌូនេស៊ី ។

តើយើងមានកង្វល់សំខាន់ៗអ្វីខ្លះពាក់ព័ន្ធនឹងកសិកម្មនៅ ក្នុងប្រទេសដែលជាសមាជិកអាស៊ាន?

កសិកម្មបន្តក្លាយជាវិស័យកាន់តែមានសារៈសំខាន់ និងជាវិស័យដ៏រលីបនៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសសមាជិក អាស៊ានភាគច្រើនលើសលុប ។ លើកលែងតែប្រទេសសិង្ហបុរី និងប្រទេសប្រ៊ុយណេធើរុ ការចូលរួមវិភាគទាននៃវិស័យនេះទៅ ក្នុងទិន្នផលសេដ្ឋកិច្ចនាំចេញ គឺមានចាប់ពី ៧.៩% ដូចជាករណីនៅក្នុងប្រទេសម៉ាឡេស៊ី ឡើងរហូត ដល់ ៥០% ដូចជា នៅក្នុង សាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យប្រជាមន្ត្រីឡាវ ជាដើម ។

ការចូលរួមចំណែកនៃវិស័យកសិកម្មទៅក្នុងការបង្កើតការងារសរុប គឺចាប់ពី ១៦% រហូតដល់ ៧៨% ។ កសិកម្ម គឺនៅតែជាប្រភពដ៏សំខាន់សម្រាប់ជីវិតរស់នៅ និងការរកប្រាក់ចំណូលសម្រាប់ប្រជាជនទូទៅ ជាពិសេស ប្រជាជនរស់នៅតាម តំបន់ជនបទ ។

ថ្វីបើកសិកម្មនៅតែជាវិស័យដ៏សំខាន់មួយនៅក្នុងសេដ្ឋ កិច្ចអាស៊ានភាគច្រើនលើសលុបយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏យើងទាំង អស់គ្នាដែលជាកសិករ និងផលិតករប្រុស/ស្រីតូចតាច ហើយដែលមានចំនួនយ៉ាងច្រើនក្នុងចំណោមប្រជាជនទាំងអស់ គឺពឹង ផ្អែកលើកសិកម្មនោះ គឺនៅតែមានជីវភាពក្រីក្រនៅឡើយ ។ នៅក្នុងអាស៊ាន ភាពក្រីក្រមានកម្រិតខ្ពស់បំផុត និងមានការ រីករាលដាលយ៉ាងឆាប់រហ័សនៅក្នុងតំបន់ជនបទដែលកសិកម្មគឺជាប្រភពដ៏សំខាន់សម្រាប់ជីវភាពរស់នៅ ។

ភាពក្រីក្ររបស់យើងបង្កឡើងជាចម្លងដោយការផ្តល់ធនធានមិនមានសមភាពមិនមានលទ្ធភាពទទួលបានឱកាសសេដ្ឋ កិច្ច និងការចូលរួមរបស់យើងមានកម្រិតតិចតួចនៅក្នុងដំណើរការធ្វើសេចក្តីសម្រេចផ្សេងៗ ។

ការធ្វើសមាហរណកម្មកសិកម្មទៅក្នុងប្រទេសសមាជិកអាស៊ាននៅពេលថ្មីៗនេះមិនមានផលប្រយោជន៍ដល់កសិករ ប្រុស/ស្រីតូចតាចឡើយ ក៏ប៉ុន្តែការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម កសិកម្មទ្រង់ទ្រាយធំ និងក្រុមហ៊ុនឆ្លងប្រទេសនានាកំពុងតែប្រមូលផល ប្រយោជន៍ ។ ដោយចេះតែបន្តទៅមុខ និងដោយគ្មានការត្រួតពិនិត្យការធ្វើសមាហរណកម្មនេះនឹងបន្តបណ្តេញយើងចេញ ធ្វើឱ្យបាត់បង់របរចិញ្ចឹមជីវិតរបស់យើង និងធ្វើឱ្យបាត់បង់កេរដំណែលនៅតាមទីជនបទ រួមទាំងវប្បធម៌របស់សហគមន៍កសិកម្ម នៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ផងដែរ ។ កសិករស្រ្តីទទួលនូវបន្ទុកធ្ងន់ធ្ងរពេលដែលពួកគាត់ធ្វើការងារកសិកម្មរហូតដល់ ៥០% ឬ លើសពី

នេះទៅលើ ស្ទើរគ្រប់ប្រភេទដំណាំទាំងអស់ ។ ដោយសារតែមានប្រាក់ចំណូលទាប ពួកគាត់នឹងមានឱកាសតិចតួចសម្រាប់ទិញ ស្បៀងអាហារ ព្យាបាលសុខភាព និងផ្តល់ការអប់រំដល់គ្រួសារទាំងមូល ។

តើមានការអំពាវនា និងសំណើសំខាន់ៗអ្វីខ្លះសម្រាប់ អាស៊ាន?

គោលការណ៍ : ក្នុងនាមជាកសិករ និងផលិតករកសិករ/ ស្រីក្នុងទ្រង់ទ្រាយតូច សេចក្តីត្រូវការរបស់យើង គឺមាន លក្ខណៈធម្មតា : យើងចង់បានមុខរបរចិញ្ចឹមជីវិតប្រកបដោយសន្តិសុខ និងមានភាពសមរម្យ ដូច្នេះជីវិតរស់នៅនឹងកាន់តែ មានសុភមង្គល និងពោរពេញដោយសេចក្តីពេញចិត្ត ។

គោលនយោបាយកសិកម្មរបស់អាស៊ាន គួរតែចូលរួម ចំណែកក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងនានា ដើម្បីកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ដោយចាត់ទុកថា កសិកម្ម គឺជានិយោជកដ៏សំខាន់របស់ប្រជាជនក្រីក្រភាគច្រើនរបស់ខ្លួន ។ គេមិនគួរធ្វើឱ្យមានការបណ្តេញ ចេញ ឬ ធ្វើឱ្យកើនឡើងនូវភាពងាយរងគ្រោះដែលមានស្រាប់នៅក្នុងវិស័យនេះឡើយ ។ ជាមួយគ្នានេះផងដែរ គោលនយោ បាយទាំងនេះគួរតែយល់ថា កសិកម្មដើរតួយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងការឆ្លើយតបចំពោះសន្តិសុខស្បៀងអាហារ និងតម្រូវការឱ្យមានគ្រប់ គ្រាន់នូវស្បៀងអាហារចាំបាច់ជាក់ស្តែងរបស់ប្រទេសនីមួយៗ ។

ដូច្នេះសមាហរណកម្មកសិកម្មត្រូវតែធ្វើឡើងក្នុងឥរិយាបថមួយដែលលើកកម្ពស់ភាពរីកចំរើនដល់ប្រជាជនទាំងអស់ ជាមួយនឹងជម្រើសដែលមានការអនុគ្រោះដល់ប្រជាជនក្រីក្រ និងអ្នកដែលទទួលបានផលប្រយោជន៍តិចតួច ។ ហើយវាគួរតែ មានសមភាព បើកទូលាយ មាននិរន្តរភាព ផ្អែកលើសិទ្ធិមនុស្ស និងយល់ដឹងពីយែនឌ័រព្រមទាំងឈានទៅផ្តល់អំណាចដល់ ប្រជាជនក្រីក្រ ។

គោលនយោបាយ : យើងស្នើសុំឱ្យអាស៊ានអភិវឌ្ឍនូវគោលនយោបាយយុទ្ធសាស្ត្រមួយសម្រាប់កសិកម្មដែលរួមបញ្ចូល ពាណិជ្ជកម្ម និងការអភិវឌ្ឍ ហើយលើកកម្ពស់គោលនយោបាយដែលយើងបានស្នើឡើង ។ គោលនយោបាយយុទ្ធសាស្ត្រនេះ អាចត្រូវបានអនុវត្តជាលើកដំបូងនៅថ្នាក់ជាតិ បន្ទាប់ពីធ្វើឱ្យមានស្ថេរភាព ហើយនិងត្រូវបានសម្របសម្រួលនៅតាមថ្នាក់ តំបន់ ។ គោលនយោបាយនេះ គួរតែមានគោលការណ៍ និងលក្ខណៈពិសេសនានាដូចខាងក្រោម :

១. កសិករកសិករ/ស្រីតូចតាចត្រូវការជួយជ្រោមជ្រែងមួយចំនួនដំបូងគេ : ដីធ្លីដើម្បីរៀបចំ ។ នៅក្នុង ប្រទេសឥណ្ឌូនេស៊ី ដីកសិកម្មយ៉ាងច្រើនស្ថិតនៅក្នុងផែនការគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋ ឬ ម្ចាស់ចំការធំៗ ។ ចំណែកនៅក្នុងប្រទេសហ្វីលីពីនវិញ ដីកសិកម្មសំខាន់ៗយ៉ាងច្រើន គឺស្ថិតនៅក្នុងកណ្តាប់ដៃម្ចាស់ដីដែលជាអ្នកមានឥទ្ធិពលនៅក្នុងអង្គនីតិប្រតិបត្តិអង្គនីតិ បញ្ញត្តិ និងនៅក្នុងស្ថាប័នតុលាការនៅក្នុងជួររដ្ឋាភិបាល ។ គោលនយោបាយកសិកម្មនេះ នឹងបង្កើតឱ្យមានលទ្ធភាព និង ធ្វើការគ្រប់គ្រងធនធានដី ដែលជាកត្តាសំខាន់ដំបូងបង្អស់សម្រាប់ពាណិជ្ជកម្ម និងការអភិវឌ្ឍ ។
២. ផ្តល់នូវសេវាផ្គត់ផ្គង់គ្រប់គ្រាន់ដល់កសិករខ្នាតតូច ដូចជា ធ្វើឱ្យពួកគាត់មានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ប្រាក់កម្ចី/ដើមទុន បច្ចេកវិទ្យា ការធានារ៉ាប់រងលើគ្រាប់ពូជ រួមទាំងការទ្រទ្រង់តម្លៃដោយផ្តោតគោលដៅជាសំខាន់ទៅលើកសិករស្រ្តី ។
៣. ដាក់ទុនវិនិយោគលើប្រព័ន្ធហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធឱ្យបានច្រើន ដើម្បីជួយទ្រទ្រង់ដល់អ្នកធ្វើកសិកម្មធុនតូច ។
៤. ដឹកនាំការស្រាវជ្រាវ និងខិតខំប្រឹងប្រែងអភិវឌ្ឍឈានទៅលើកកម្ពស់គុណភាពផលិតផលក្នុងស្រុក ។
៥. ធានាឱ្យមានគ្រប់គ្រាន់នូវដំណាំចាំបាច់សម្រាប់ប្រទេសដោយខ្លួនឯងនៅពេលដែលផលិតករត្រូវបានជួយក្នុងការផលិត ស្បៀងអាហារឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ហើយស្របទៅតាមបទដ្ឋានសុវត្ថិភាព និងបរិស្ថាន ហើយនៅពេលដែលរដ្ឋាភិបាល

ព្យាយាមធ្វើឱ្យមានតុល្យភាពរវាងផលិតកម្ម និងតម្រូវការ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការផលដំណាំក្នុងស្រុកជាមុន
សិន មុនពេលបំពេញតម្រូវការនៅក្រៅប្រទេសសម្រាប់លក់ប្តូរយកប្រាក់ប័ណ្ណ

៦. ផ្តល់នូវសេរីភាវូបនីយកម្ម និងការការពារតាមកម្រិតក្នុងការឈានទៅការពារការងារ និងមុខរបរចិញ្ចឹមជីវិតរបស់
ផលិតករខ្នាតតូច ដើម្បីសម្របទៅតាមលក្ខខណ្ឌជាក់លាក់ និងសេចក្តីត្រូវការរបស់ប្រទេសនីមួយៗដែលជាសមាជិក ។
៧. ធ្វើទំនាក់ទំនងគ្នាទៅវិញទៅមកនៅក្នុងស្រុក ហើយក៏ដូចជាផ្ដោតទៅលើការធ្វើទំនាក់ទំនងរវាង ឧស្សាហកម្ម
កសិកម្ម និងឧស្សាហកម្មផលិតម្ហូបអាហារផងដែរ ។ ផលប្រយោជន៍របស់ផលិតករ និងអ្នកប្រើប្រាស់ផ្ទាល់ អាចរួមចូល
គ្នាតាមរយៈការប្រើប្រាស់ពាណិជ្ជកម្ម និងការគ្រប់គ្រងតម្លៃដែលធានាបានថា គម្លាតតម្លៃរវាងផលិតផលនាំចូល និង
ផលិតផលប្រើប្រាស់ក្នុងស្រុកមិនមានទំហំធំឡើយ ។
៨. ធ្វើការបញ្ជ្រាបកសិកម្មប្រកបដោយនិរន្តរភាពតាមរយៈការពង្រីកនិងការលើកកម្ពស់ផលិតកម្ម ។ បង្កើតបទដ្ឋាន
សម្រាប់ផលិតកម្មប្រកបដោយនិរន្តរភាព និងសមស្រប និងសម្រាប់ផ្នែកទីផ្សារផងដែរ ។ ដូច្នេះ កសិករ និងពាណិជ្ជករ
ទាំងនោះនឹងត្រូវបានលើកទឹកចិត្តឱ្យផលិត និងលក់ផលិតផលណាដែលបាន ផលិតក្នុងដំណើរការប្រកបដោយនិរន្តរ
ភាព និងមានសុវត្ថិភាពដល់ការប្រើប្រាស់ប៉ុណ្ណោះ ។ ការធ្វើបែបនេះ នឹងនឹងលើកទឹកចិត្ត ដើម្បីផលិត និងលក់សមស្រប
មានសុវត្ថិភាព និងចីរភាព ដើម្បីឱ្យទទួលបានផលចំណេញសមស្របណាមួយដល់ផលិតករខ្នាតតូច ។
៩. បង្កើតយន្តការ ដើម្បីឱ្យមានការចូលរួមពីសំណាក់អង្គការផលិតករ/កសិករប្រុស/ស្រីចុះតូច និងអង្គការអភិវឌ្ឍសង្គម
មិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងដំណើរការសេចក្តីសម្រេចរបស់អាស៊ាន ដូចជាក្រុមប្រឹក្សាកសិករអាស៊ាន (ASEAN Farmers'
Council) ដែលក្រុមមន្ត្រីអាស៊ាន អាចធ្វើការប្រឹក្សាលើបញ្ហានានាដែលនាំឱ្យមានការប៉ះពាល់ដល់វិស័យផ្សេងៗរបស់
ពួកគេ ។ ដើម្បីឈានទៅធានាឱ្យបាននូវការចូលរួមប្រកបដោយគុណភាព ថ្នាក់គ្រប់គ្រង អាស៊ានគួរតែ ៖
  - បើកចំហលក្ខខណ្ឌនានានៃការចរចាពាណិជ្ជកម្មឱ្យទាន់ពេលវេលាដើម្បីធ្វើការពិភាក្សាឱ្យបានពេញលេញ
  - រៀបចំការពិភាក្សាជាសាធារណៈ ហើយធ្វើការប្រឹក្សា ជាពិសេស ជាមួយកសិករ និងអ្នកនេសាទទ្រង់ទ្រាយតូច
រួមទាំងក្រុមសង្គមស៊ីវិលផងដែរ ។
  - បកស្រាយលក្ខខណ្ឌនានានៃកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មទៅជាពាក្យសំរាយ ហើយបកប្រែវាជាភាសាទៅតាមតំបន់
នីមួយៗ
  - ផ្តល់ការឧទ្ទេសនាមជាគំរូអំពីផលិតករប្រុស/ស្រីតូចតាចនៅក្នុងស្ថាប័នប្រឹក្សាពិគ្រោះយោបល់ និងធ្វើការសម្រេច
ចិត្តនេះ

តើ AFA បានធ្វើអ្វីទាក់ទងនឹងអាស៊ាន ?

AFA ចាប់ផ្តើមចូលពាក់ព័ន្ធជាមួយអាស៊ាននៅក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ នៅពេលដែលវាមានសហគ្រប់គ្រងជាមួយនឹងដៃគូ
ជាយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ខ្លួន គឺមាន DHRRA ដែលគឺជាការប្រជុំស្តីពី " អាស៊ាន និងកសិកម្ម" ចូលរួមដោយលោកបណ្ឌិត **អាមី
ម៉ែត ម៉ាមេរៀ** (Azmi Mat Makhir) ជាមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់នៃលេខាធិការដ្ឋានអាស៊ាន ។ នេះគឺជាការប្រជុំពិភាក្សាមួយក្នុង
ចំណោមកិច្ចប្រជុំនានានៅក្នុងសន្និសីទស្តីពីការចូលរួមរបស់សង្គមស៊ីវិលនៅក្នុងអាស៊ានដែលរៀបចំឡើងដោយភ្នាក់ងារបណ្តា
ញក្នុងតំបន់ជាច្រើន ដូចជា វេទិការអាស៊ី, SEACA, Forcus on the Global South និងវិទ្យាស្ថាន Institute for Global
Justice ។

នៅដើមឆ្នាំ២០០៦ អាស៊ានបានបង្កើតក្រុមមនុស្សល្បីឈ្មោះ (EPG) ដែលមានតួនាទីក្នុងការផ្តល់អនុសាសន៍ស្តីពីក្របខ័ណ្ឌធម្មនុញ្ញអាស៊ាន។ AFA បានធ្វើការដោយប្រើបណ្តាញមួយហៅថា សាមគ្គីភាពសម្រាប់ការតស៊ូមតិរបស់ប្រជាជនអាស៊ាន (SAPA) ដែលនៅពេលនោះបានធ្វើពាក្យដាក់ស្នើសុំការត្រួតពិនិត្យសម្រេចចំនួនបីទៅកាន់ EPG ដែលពាក្យស្នើសុំមួយសម្រាប់ផែនការស្តុលនីមួយៗ របស់អាស៊ាន (សន្តិសុខ, សេដ្ឋកិច្ច និងវប្បធម៌សង្គម) ។ នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៦ AFA បានរួមគ្នាជាមួយអាស៊ី DHRRA បានរៀបចំកិច្ចប្រជុំជាក្រុមមួយស្តីពី "សមាហរណកម្មតំបន់អាស៊ាន លើវិស័យកសិកម្មដែលចោទជាសំនួរថា : តើវាជាអ្វី តើវានឹងត្រូវអនុវត្តរបៀបណា" ។ កិច្ចប្រជុំជាក្រុមបានរៀបចំឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃសន្និសីទរបស់សង្គមស៊ីវិលអាស៊ាន (ACSC2) នៅទីក្រុង សេប៊ូ (Cebu) ប្រទេសហ្វីលីពីន ។

នៅឆ្នាំ២០០៧ AFA បានបង្កើនចំណងទាក់ទងជាមួយ អាស៊ានដោយបានរៀបចំការប្រឹក្សានៅក្នុងតំបន់ចំនួនពីរ លើកនិងដោយបានចូលរួមនៅក្នុងសន្និសីទរបស់សង្គមស៊ីវិលចំនួនបីលើកមុនកិច្ចប្រជុំកំពូលរបស់ថ្នាក់ដឹកនាំអាស៊ាននៅក្នុងទីក្រុងសាំងហ្គាពូរ ។ កិច្ចប្រឹក្សាមួយត្រូវបានប្រារព្ធឡើងនៅខែមីនា និងផ្ដោតលើពង្រាងធម្មនុញ្ញ រុក្ខជាតិចម្រាញ់ប្រេង និង FTAs ទ្វេភាគី ។ លទ្ធផលនៃការប្រឹក្សានេះត្រូវបានបញ្ជូនទៅអគ្គលេខាធិការរបស់អាស៊ាន គឺលោក **អុង កេងយ៉ុង** (Ong Keng Yong) និងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ជាច្រើនទៀត ។ នៅខែធ្នូ ការប្រឹក្សាមួយ ត្រូវបានរៀបចំឡើងនៅពេលនោះ គឺផ្ដោតទៅលើការវិភាគទៅលើធម្មនុញ្ញរបស់អាស៊ានដែលបានចុះហត្ថលេខា និងផែនការលំអិតរបស់សហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចដោយមានមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ពីររូបគឺ : បណ្ឌិត **សោមសាក់ ភីប៊ុយនីយ៉ូ** (Somsak Pippopinyo) និង បណ្ឌិត **ធីមសាក់ ចាលីដាឡានុដាប** (Termsak Chalermpanupap) ។ AFA ក៏បានចូលរួមផងដែរនៅ កិច្ចប្រជុំលើកទី៦ របស់ប្រជាជនអាស៊ានដែលរៀបចំឡើងដោយ ASEA-ISIS, និង ACSC នាឆ្នាំ២០០៧ ដែលរៀបចំឡើងដោយវិទ្យាស្ថានស៊ីងហ្វីសម្រាប់កិច្ចការអន្តរជាតិ និង ACSC+៣ រៀបចំឡើងដោយ SAPA ។

តើយើងអាចធ្វើអ្វីដើម្បីជម្រុញអាស៊ានឱ្យមានការពាក់ព័ន្ធពីបញ្ហានានា លើធម្មនុញ្ញអាស៊ាន AEC និងកសិកម្មជាទូទៅរបស់អាស៊ាន ?

ចំពោះក្រុមកសិករ និងផលិតករដូចជាពួកយើងនៅ ក្នុង AEA យើងត្រូវការរៀបចំពង្រឹង និងសាមគ្គីភាពរវាងពួកយើងទាំងនៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់តំបន់ ដើម្បីឱ្យយើងអាចមានសំឡេងខ្លាំងក្លាប្រសិទ្ធភាព និងឥទ្ធិពលនៅលើឆាកនយោបាយក្នុងប្រទេស និងក្នុងតំបន់ ។ យើងមិនអាចប្រកួតប្រជែងរឿងបញ្ហាប្រាក់កាសនៃក្រុមហ៊ុនពាណិជ្ជកម្មធំៗបានទេ ប៉ុន្តែយើងមានចំនួនពិតប្រាកដរបស់យើង ។ យើងប្រកួតប្រជែង ហើយយើងប្រហែលជាមានប្រៀបធៀបជាងគេនៅក្នុងការតាំងចិត្ត និងការលះបង់ ប៉ុន្តែការការតាំងចិត្តរបស់យើង គឺឆ្ពោះទៅរកការធ្វើជំនួញប្រកបដោយយុត្តិធម៌ត្រឹមត្រូវ និងការតាំងចិត្តឆ្ពោះទៅរកការធ្វើកសិកម្មចម្រុះ និងមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ការរស់នៅ ។

រួមផ្សំគ្នាជាមួយក្រុមសង្គមស៊ីវិលដែលមានចមណាប់អរម្មណ៍ដូចគ្នា យើងអាចផ្លាស់ប្តូរព័ត៌មាន និងទស្សនៈ និងជួយជម្រុញកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងប្រជាជន និងប្រជាជន ។ តាមរយៈការសហការជាមួយរដ្ឋាភិបាល និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល យើងអាចអនុវត្តគម្រោង និងកម្មវិធីស្តីពីផលិតកម្មដំណាំ និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិប្រកបដោយនិរន្តរភាព រួមទាំងគម្រោងទីផ្សារ និងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មប្រកបដោយប្រសិទ្ធផល ប៉ុន្តែមានភាពត្រឹមត្រូវ និងយុត្តិធម៌ ។ តាមរយៈការធ្វើបែបនេះ យើងអាចកសាងសមត្ថភាពរបស់យើង ដើម្បីធ្វើការគ្រប់គ្រងដោយខ្លួនឯងបាន និងដើម្បីសហគ្រិនភាព ។

ចំណុចមួយចំនួនខាងក្រោមនេះគឺជាកិច្ចការដ៏សំខាន់ដែលយើងអាចធ្វើបាន ដើម្បីបង្ហាញពីតម្លៃពេញលេញទៅលើវិធីសាស្ត្រ ដែលអាស្រ័យការអភិវឌ្ឍន៍តំបន់ភ្នំបូណ៌យកម្មនិយមរបស់ខ្លួន ៖

- ធ្វើការពិភាក្សាឱ្យបានហ្មត់ចត់ពីបញ្ហានានានៅក្នុងធម្មនុញ្ញអាស៊ានក្នុងសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន និងគោលនយោបាយកសិកម្មរបស់ខ្លួនទៅដល់កសិករ និងផលិតករប្រុស/ស្រីតូចតាចឱ្យបានកាន់តែច្រើនតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន
- បង្ហាញឱ្យដឹងពីកង្វល់ផ្សេងៗរបស់យើងតាមរយៈការទាមទារ និងចូលរួមនៅក្នុងការពិគ្រោះពិភាក្សា ថ្នាក់តំបន់ និងថ្នាក់ជាតិស្តីពីធម្មនុញ្ញរបស់អាស៊ាន និងផែនការលំអិតរបស់សហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន
- ចូលរួមក្នុងការពិភាក្សាពីផ្នែកផ្សេងៗដែលមិន ទាន់បានបញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់នៅក្នុងធម្មនុញ្ញអាស៊ាន ជាពិសេសផ្នែកដែលពាក់ព័ន្ធនឹងក្រុមសិទ្ធិមនុស្ស និងការកំណត់តួនាទី និងមុខងាររបស់សមាសភាពថ្មីដែលបានបង្កើតឡើង (ឧទាហរណ៍៖ គណៈកម្មការអ្នកតំណាងអចិន្ត្រៃយ៍ក្រុមប្រឹក្សាសហគមន៍)
- ជម្រុញឱ្យមានការបញ្ជាក់ និងកំណត់ទំហំសម្រាប់ការចូលរួមរបស់ប្រជាជននៅក្នុងអាស៊ាន រួមទាំងផ្តល់ជាយន្តការផ្សេងៗដែលសមស្របសម្រាប់វិស័យរបស់យើង
- ជម្រុញឱ្យមានការពិភាក្សាពីគោលដៅទូលំ ទូលាយនៃសហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចលើសពីសេរីភាវូបនីយកម្ម រួមទាំងចងក្រងជាអនុសាសន៍ជាក់លាក់ផ្សេងៗទៀត
- ផ្តល់អនុសាសន៍លើគោលការណ៍ជាក់លាក់ និងចំណុចសកម្មភាពសម្រាប់យន្តការការពារនៅក្នុងផែនការលំអិត AEC
- ធ្វើការណែនាំនូវគោលនយោបាយ និងគម្រោង ជាក់លាក់សម្រាប់ផ្នែកទាំងឡាយណាដែលមិនទាន់មានការបញ្ជាក់នៅក្នុងផែនការលំអិតរបស់សហគមន៍សេដ្ឋកិច្ចអាស៊ាន ដូចជា ៖ ការការពារអ្នកប្រើប្រាស់, គោលនយោបាយប្រកួតប្រជែង, កម្មសិទ្ធិបញ្ញា និងការអភិវឌ្ឍការសហការក្នុងវិស័យកសិកម្ម
- ចូលរួមក្នុងការអភិវឌ្ឍផែនការលំអិតស្តីពីសន្តិសុខនយោបាយ និងសហគមន៍វប្បធម៌សង្គម ។
- សិក្សាពីក្រុមកសិករតាមតំបន់ដទៃទៀតដែលធ្វើការជាមួយនឹងរដ្ឋាភិបាលនៅតាមតំបន់របស់គេ ។
- ជាបន្តបន្ទាប់បង្កើត និងអនុវត្តរៀបចំឯកសារ ដោយផ្លាស់ប្តូរគ្នាតាមរយៈពិសោធន៍កម្មដែលជាជំនួយនៃការអនុវត្ត និងការឆ្លើយតបយ៉ាងល្អដែលមានសក្តានុពលនៃគោលគំនិតជោគជ័យដែលបានព្យាយាមនិងធ្វើការពិសោធន៍ ។
- ភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងអាស៊ានក្នុងការបង្កើតនូវប័ណ្ណត្រួតពិនិត្យដែលនឹងវាស់វែងការអនុវត្តការងាររបស់រដ្ឋាភិបាលអាស៊ាននៅក្នុងតំបន់កសិពាណិជ្ជកម្ម ការទទួលបាន និងភាពជាម្ចាស់លើធនធានធម្មជាតិ កសិកម្មដែលប្រកបដោយនិរន្តរភាព និងការចូលរួមរបស់កសិករ ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

រូបសញ្ញាបច្ចុប្បន្នរបស់អាស៊ានមានតួស្រូវចំនួន១០ ហើយមានគោលបំណងចែងក្នុងឯកសារបង្កើតអាស៊ានក្នុងដោយផ្អែកលើការអភិវឌ្ឍ និងការបង្កើនទិន្នផលកសិកម្មនៅក្នុងតំបន់ ។

ក្នុងនាមជាកសិករប្រុស/ស្រីតូចតាចនៅតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ បញ្ហាប្រឈមដែលធំបំផុតរបស់យើងសព្វថ្ងៃ គឺវិធីសាស្ត្រដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហាជាច្រើនដែលកំពុងប្រឈមមុខជាមួយយើងនៅក្នុងកម្រិតដ៏ច្រើនដូចជា នៅតាមតាមកសិដ្ឋានតាមសហគមន៍ ថ្នាក់ជាតិ ថ្នាក់តំបន់ និងក្នុងសកលលោកទាំងមូល ។ ក្នុងនាមជាផលិតករផ្ទាល់ យើងដឹងអំពីអ្វីដែលយើងនិយាយ ។ យើងផលិតអាហារដែលផ្គត់ផ្គង់ដល់សង្គមជាតិ ហើយយើងនឹងរក្សាផលិតភាពដ៏ ។ ក្នុងវិស័យមួយនេះ យើងស្ថិតនៅ

ក្រោមការគំរាម គំហែងជាច្រើន រួមមាន ការផ្លាស់ប្តូរដី និងការគ្រប់គ្រងកសិពាណិជ្ជកម្មធំៗ ។ ការរក្សាអោយបាននូវប្រព័ន្ធ កសិកម្មខ្នាតតូចជាតិការចម្រើនមួយក្នុងពិភពលោកនាពេលបច្ចុប្បន្នពេលដែលកសិកម្មខ្នាតធំក្លាយជាមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ ការរស់នៅ ។ ការការពាររបស់យើងគឺស្ថិតនៅត្រង់សមត្ថភាពរបស់យើងចំពោះការដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមនានាក្នុងតំបន់ និងក្នុងប្រទេស ។ យើងនឹងកាន់តែមានកម្លាំងខ្លាំងឡើងថែមទៀត ប្រសិនបើយើងអាចធ្វើការជាមួយកសិករទាំងអស់នៅក្នុង តំបន់ និងជម្រុញឆ្ពោះទៅកាន់ជីវិតដែលអាចជឿជាក់ និងស្ថិតស្ថេរបាន ។

វាមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការបង្ហាញថា យើង មិនមែនមានតែបំណងត្រឹមការរកបានទីផ្សារប៉ុណ្ណោះទេ ឧទាហរណ៍ដូចជា ការការពារដី និងបរិស្ថានដែលផ្តល់ អោយយើងនូវរបរចិញ្ចឹមជីវិត សាមគ្គីភាពជាមួយនឹងកសិករដទៃ ទៀត និងវិស័យផ្សេងទៀតរបស់សង្គម ការការពាររបៀបរបបរបស់នៅរបស់កសិករ ។ល។ ការកើនឡើងអន្តរកម្មរវាង កសិករ និងកសិករក៏អាចធ្វើឡើងតាមរយៈការផ្លាស់ប្តូរព័ត៌មាន និងកម្មវិធីសាមញ្ញនានា (ឧទាហរណ៍ : ការធ្វើបញ្ជីគ្រាប់ពូជ តាមតំបន់ដោយប្រជាជន ដើម្បីទប់ស្កាត់ការគ្របដណ្តប់ពីការធ្វើជំនួញគ្រាប់ពូជដោយកសិពាណិជ្ជកម្មខ្នាតធំ ។ លទ្ធភាពដែល ផលិតករអាចធ្វើទៅបានលើផលិតផលឧបភោគបរិភោគសំខាន់ៗដែលអាចជំនះបានរាល់ដំណាក់កាលផលិតកម្មសំខាន់ៗ ចាប់ពីការដាំរហូតដល់ការប្រមូលផលរហូត ដល់ការកែច្នៃ និងការលក់ដូរ ។ល។) ។ បំណងប្រាថ្នា និងគំនិតផ្តួចផ្តើមដែលមាន ភាពច្បាស់លាស់បែបនេះនឹងជាជំនួយក្នុងការបង្ហាញថា សហប្រតិបត្តិការ និងសមាហរណកម្មក្នុងតំបន់អាចធ្វើបានជាមួយនឹង ប្រជាជនធម្មតានៅ តាមមជ្ឈមណ្ឌល ។

ឯសារយោង

- Charter of the Association of Southeast Asian Nations, Singapore, 20 November 2007. available online at: <http://www.aseansec.org/AC.htm>
- ASEAN (2007). ASEAN Economic Community Blueprint. Available online at: http://www.13thaseansummit.sg/asean/index.php/web/documents/documents/asean_economic_blueprint
- Chandra, A. and Chavez, J. (2008). "Civil Society Engagement with ASEAN: An Overview" in Chandra, A. and Chavez, J. (eds.), Civil Society Reflections on South East Asian Regionalism: ASEAN@40, pp. 21-36 (Quezon City: SEACA).
- Chandra, A. and Chavez, J. (2008). "People-Centered Economic Solidarity: Beyond the Asean Economic Community Blueprint" in Chandra, A. and Chavez, J. (eds.), Civil Society Reflections on South East Asian Regionalism: ASEAN@40, pp. 91-106 (Quezon City: SEACA).
- Chavez, J. and A. Chandra (2008). Dilemmas of Competition and Community-Building: Developing Civil Society Response to Regional Trade and Economic Integration, SEACA Occasional Papers, January.
- SAPA – Solidarity for Asian Peoples' Advocacies Working Group on ASEAN (2007). Analysis of the ASEAN Charter. Available online at: <http://www.focusweb.org/analysis-of-the-asean-charter.html?Itemid=94>
- AFA. Reclaiming Spaces: Small Men and Women Famers Defining the Challenge for ASEAN. A paper presented by Mr. Muhammad Nurddin during the ACSC:3 Confernece, Nov 3, 2007, Singapore.

Ofreneo, Rene E. (2006) "Neo-Liberalism and the Working People of Southeast Asia". in Focus on the Global South. /Revisiting Southeast Asian Regionalism, /pp 11-21 (Philippines: Focus on the Global South)

Credits:

Writer: Jenina Joy Chavez, Philippine Program Coordinator, Focus on the Global South

Editor: Ma. Estrella A. Penunia

Published by AFA

With support from Agriterra

(put logos of AFA and Agriterra)

Rm 206, Partnership Center, 59 C. Salvador St., Loyola Heights, Quezon City , Philippines

www.asianfarmers.org; afa@asianfarmers.org

Vol 3 No. 1. February 2008